

SLEKT OG DATA

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data

Årgang 26 nr. 3 2015

Sommer og slektstreff
Besøkt en middelalderfestival i ferien?
Ta vare på tingenes historie

Medlemsblad for DIS-Norge, Slekt og Data. Utkommer med 4 nummer pr år.

Abonnement for bibliotek og liknende institusjoner kan tegnes for kr 450,- pr år.

Annonser kan tegnes ved henvendelse, telefon 22 42 24 00 eller e-post: generalsekretar@disnorge.no

DIS-Norge, Slekt og Data
Post/besøksadresse:
Øvre Slottsgate 2B, 0157
Oslo
Telefon: 22 42 24 00
www.disnorge.no

Redaktør:
Aina Johnsen Rønning,
slekt-og-data@disnorge.no

Neste nummer sendes ut i begynnelsen av desember. Siste frist for innlevering av stoff er 5. november 2015

Opplag: 10 400

Produksjon og trykk:
Aktiv Trykk AS/Gamlebyen
Grafiske AS

Layout: Liv Ofsdal

Leder

Halve historien

En uke før kommune- og fylkestingsvalget klarte Kulturvernforbundet å samle sentrale politikere til valgdebatt på Litteraturhuset, med tema "Kulturvernets vilkår - hva gjør politikerne?" Et mirakel i seg selv, og det var også en velsignelse å høre hvor enige vi alle var i hvor viktig kulturvernet er.

Som styreleder for en av medlemsorganisasjonen i Kulturvernforbundet fikk jeg stille spørsmålet til politikerpanelet om hva de vil gjøre for å sikre bedre økonomiske rammevilkår for våre organisasjoner. Da svarene kom, var ikke enigheten like stor om hvilke virkemidler som egnet seg best. Men det som virket lovende, var viljen de alle ga uttrykk for, om å komme fram til et bredt forlik for å kunne styrke kulturminnevernfeltet.

Andreas Hompland utfordret oss alle i sitt minikåseri før selve debattmøtet begynte, om at det er en tid for alt. Nå er det en tid for å heve seg over særinteressene, og stå samlet om å styrke kulturminnevernet. Mens det tidligere har vært størst fokus på det materielle kulturvernet, i form av bygninger og gjenstander, ser vi nå en økt satsing også på det immaterielle kulturvernet. Dette er interessant for DIS-Norge som organisasjon.

For hvilken verdi har det å ta vare på hus, kjøretøy eller gjenstander hvis vi ikke vet hvordan de ble brukt, eller hvordan de levde de som bodde der? Det blir som å fortelle bare halve historien. I dette ligger det en utfordring også for oss: vi står sterkere om vi samarbeider, enten det er sentralt eller lokalt. Det kan dreie seg om prosjektsamarbeid,

samarbeid om arrangementer, og ikke minst samarbeid om å fronte kulturvernet politisk. For det er ingen tvil om at vi må slåss for oppmerksomheten, med en gang vi går utenfor medlemsrekkene. Jeg ser ikke annet enn at vi har mye å hente i samarbeid med våre søsterorganisasjoner, for det er jo ofte de som sitter med den andre halvdel av historien vi forteller, ikke sant?

I midten av september hvert år arrangeres kulturminnedagene over hele landet. Der har vi en flott anledning til å synliggjøre at også DIS-Norge er en organisasjon det er verdt å regne med når det gjelder kulturminnevernet. Uansett hva DIS-Norge jobber med sentralt, både styre og sekretariat, er det alle dere der ute, både tillitsvalgte og medlemmer, som er våre beste talspersoner.

Tone Moseid
leder

Redaktørens leder

Innhold

DIS-Norge ble startet etter et initiativ tatt på et nordisk symposium i Helsingør i 1988. Senere har det skortet mer og mer på det nordiske samarbeidet. Helt dødt er det imidlertid ikke. Man deltar på hverandres slektsforskerdager, arrangerer grensetreff med svenskene og DIS-Norge og DIS i Sverige har satt i gang et felles utviklingsprosjekt der man går sammen om å utvikle ny design og programprogramvare for drift og søk i de databasene til svenske og norske DISBYT/DIStreff/-databasene.

DIS-Norge er i en unik posisjon ved å ha en svensk og en dansk søsterorganisasjon. Det bør vi benytte oss av i en mye større grad. Man skal ikke mange generasjoner tilbake før man finner felles aner og etterslerslekt i USA og de nordiske landene. Databasene i Norden er mer åpne og rimeligere enn ellers i verden. Slektsforskere kan vinne mye på et tettere nordisk samarbeid, og DIS-Norge/Sverige/Danmark kan gi sine medlemmer fordeler som andre slektsforskere ikke får tilgang til.

Finske og islandske slektsforskere samarbeider vi nesten ikke med. Språkproblemer er en av årsakene.

Foto: Konstantin Tselenitis

Men, det er mer som knytter oss sammen, enn hva språkproblemer burde klare å bryte opp. Både Finland og Island var med da man etablerte NORDGEN («Nordisk genealogisk samarbeidskomité») i 1993. Dette skulle være en nordisk interesse og samarbeidskomité med representanter fra de landsdekkende slektsforskerorganisasjonene i Norden. For seks år siden ble også det samarbeidet lagt på is. Møtene ble for kostbare, og det kom for lite konkret ut av samarbeidet.

Jeg tror på et utvidet nordisk samarbeide, både på databasenivå, ved å opprette metabaser der et søk gir tilslag i mange ulike databaser, og på personlige møter med slektsforskere i våre naboland. Å ha kontakt med gode slektsforskere i de landene man har slekt i, er gull verdt. Det vet alle som har møtt språkveggen, betalingsmurer eller et kaotisk kildebilde.

Vi har så smått begynt med en ny versjon av databasen DIStreff. Hva med å koble sammen gravminnene med en felles metasøkemotor hvor søk på et navn kommer opp med alle gravsteder som har personer med samme navn? Hvorfor er det bare grensetreff i Trondheim? Hvorfor inviterer vi ikke de beste svenske og danske slektsforskerne til å holde foredrag på ledersamlingene? Her er det mye å hente, og ikke alt trenger å koste så mye. Kanskje klarer man også å tilby medlemmene en etterlengtet merverdi ved å finne «bakveier» inn i kilder eller søk som går på kryss og tvers gjennom hele Norden.

Aina Johnsen Rønning
redaktør

Tingenes historier	4
Besøkt en middelalderfestival i sommer?	6
De fleste gravene er registrert	8
Gründeren	12
Slektstreff på gammelt vis	14
Finn en hanseatt	16

Forsiden

Sommer for slektsforskerne - men ikke alle tar fullstendig fri. Slektstreff og middelalderfestivaler gir gode muligheter til fyllstoff i slektsboka di. Slett og Data har i sommer både vært på festival i Trondheim og på slektstreff i Lier. Der fant vi fargerike folk og gode historier.

Foto: Aina Johnsen Rønning

Tingenes historier

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Norges mest leste slektsblogger, Cathrine Apelseth-Aanensen, får mange kommentarer på blogginnlegg der hun forteller historien bak slektsskatter. Det mest leste blogginnlegget er historien om bestemors uåpnede kamera fra 1930-tallet.

Hun har slektsforsket siden hun var 12, og blogget i snart tre år. Nå har hun 7000 månedtlige treff på bloggen, og kommer opp som syvende treff når man googler «slektsforskning». Samtidig hevder hun selv at hun tar lett på det, fulltidsarbeidende som hun tross alt er.

- Bloggmediet passer meg ypperlig, for her kan jeg være meg selv – uformell og impulsiv. Det morsomme er at det er det folk liker, at jeg er folkelig både i tema og skrive-måte, sier Apelseth-Aanensen.

Egen slektshule

En av hemmelighetene til Apelseth-Aanensens slektsforskningssuksess er enkelt og greit et stort kontor dedikert til slektsforskning og blogging. Her har hun et eget arkiv, båndopptakere, skannere og andre datahjelpemidler. Samt stadig flere slektsskatter.

Cathrine Apelseth-Aanensen bruker ofte slektsskatter for å fortelle slekts-historier på bloggen «Barnas hjerter til fedrene». <http://www.tilfedrene.com/>

- Det magiske er at når jeg ringer slektninger for å få høre historien om en ting jeg har arvet, kommer det minner som ellers ville ha vært glemt.

Apelseth-Aanensen har skrevet om oldemors briller, mormors kamera og en gammel krittpipe. Man skulle tro at hjemmet hennes så ut som et anti-kvariat, men slik er det ikke.

- Jeg har hengt opp en del, som mormors nuperelleduk og øredobber, men jeg bruker litt kule rammer og får det til å passe inn i det ellers moderne interiøret i huset vårt. Resten av arvegodset pakkes ned i IKEA-bokser og merkes med hvilken slektsgren tingene kommer fra, sier Apelseth-Aanensen.

”Det er lurt å annonsere overfor eldre slektninger at man er interessert i å ta vare på ting. Da kommer fort tingene til deg

Skjenken fra Cathrines oldemor, og støttefatet som var en gave til min oldefar, er verdifulle minner fra slektshistorien.

Fem generasjoner damer, med en nuperelleduk som Cathrines mormor har laget, og hennes øredobb fra grandonkel i Kina

- Allerede som barn elsket jeg å gå inn i skuffer og skap for å snoke etter gamle ting, og besteforeldrene mine sa ofte at jeg skulle få dette og hint. Da de døde, kom tanter og andre til meg med disse tingene, ler Apelseh-Aanensen.

Tingene avslører hemmeligheter

Ofte forteller tingene en annen historie enn hva slektninger har fortalt, og hemmeligheter avdekkes på ulike måter. Apelseh-Aanensen viser frem det man mente var en krittpipe som tippoldemor hadde brukt. Det viste seg at pipen slett ikke var en krittpipe, men da fikk slektsforskeren i alle fall vite at tippoldemor pleide å røyke krittpipe. Hun har også et toalettsett som onkel Clemet Apelseh hadde med seg, etter sigende fra hans tur til

Kina. Toalettsettet hadde imidlertid japanske tegn, så Apelseh-Aanensen gikk på Ancestry og fant ut at Clemet både søkte om visum til Kina og Japan. Dermed var den sagnomsuste onkelen høyst sannsynlig også på tur i Japan. Mest spektakulært var imidlertid hemmelighetene som mormors gamle kamera kunne avsløre. Kameraet hadde stått urørt hos moren i mange tiår. Cathrine fant en knapp som åpnet kameraet, og en fotoforretning som visste hvordan man kunne fremkalle bildene.

- Jeg trodde ikke mine egne øyne da bildene kom tilbake og viste bilder av besteforeldrene mine på badestranden på 30-tallet. Mormor hadde mørkt hår og ikke grått, og de koste seg i tidsriktig badetøy en sommerdag. Hvem skulle trodd det, ler Apelseh-Aanensen.

Bør holdes i slekta

Hun kvier seg for å kaste gamle ting fra egen slekt, og gir heller bort ting til andre slektninger som kan ha glede av det. En lukket facebookgruppe for slektninger er en fin måte å gi tingene videre på – innad i slekten. For, med gamle ting kommer gamle minner og historier.

- Hver gang jeg begynner å spørre om disse gamle tingene, så husker mor mer og mer. De eldre i familien forteller ofte historier som er gjemt og skjult, men som de kommer på når de får se og ta på tingene. Dessuten er det en utrolig fin måte å formidle slektshistorie til barn på, for da har man visuelle hjelpemidler som barna forstår, sier Apelseh-Aanensen.

Besøkt en middelalderfestival i sommer?

TEKST OG FOTO AV AINA JOHNSEN RØNNING

Middelalderfestivaler er ofte mest moro for unga, men for en slektsforsker kan det være mye å lære. Oslo, Tønsberg, Hamar og Trondheim er blant byene som er gode på middelalderfestivaler.

I fjor dro festivalen på Hamar 8.500 tilskuere. Mange av dem barn som ville leke riddere og møte vikinger, men også foredrag trakk. Foredrag om kjærlighet, ekteskap og birkebeinere. Man kunne også se hvordan hoffdamenes hår ble satt opp, brudekjoler gjennom 600 år ble vist frem og det ble tilbudt kurs i nålebinding. Blant annet. Omvisning i slott og kirker er også noe som hører hjemme i en ekte middelalderfestival.

Ekstra moro er det å besøke Tønsberg Middelalderfestival som gir en rekke kulturaktiviteter knyttet til Tønsbergs rolle som en av åtte middelalderbyer i norsk historie, det vil si i byens storhetstid på 1200-tallet fram til den ødeleggende bybrannen i 1536.

I Tønsberg har man i årevis laget kopier av vikingskip, på gamlemåten. Også i Trondheim kan man snakke med moderne mennesker som gjør ting på gamlemåten. Det er kanskje det mest interessante for en slektsforsker. For, hvor ofte snakker du med noen

På Middelalderfestivalen i Trondheim fikk vi demonstrert hvordan smedkunsten har vært praktisert i generasjoner.

som lager redskaper av jern på samme måten som man gjorde det for flere hundre år siden?

Siden mange slektsforskere også er besteforeldre, er middelalderfestivaler en glimrende måte å kombinere de to største og viktigste fritidssyslene man

har. Dessuten er det en fin plass å bli kjent med andre historieinteresserte på. De som vandrer rundt på plassen i vikingekostymer eller hoffkjoler er ofte medlemmer i historielag eller husflidslag i lokalsamfunnet. Sannsynligheten for at også de er interessert i tidligere slekter, er stor.

Ansatte på Nidarosdomen demonstrerte gamle teknikker for bevaring

- Det arrangeres middelalder-/vikingalder-markeder man kan være med på, nesten hver helg hele sommerhalvåret rundt omkring i hele Norge. Alle disse markedene viser de fleste typer håndverk fra denne tiden, og man kan få et solid inntrykk av hvordan våre forfedre levde. Det er både trearbeider, jernarbeider og arbeider med ull og lin, og alle har det til felles at man gjerne lærer bort teknikkene til besøkende

(og hverandre). I tillegg vises kampsporter som Glima (middelalderbryting), feking og skyting med pil og bue. Selv om vår slektsforskning sjelden kommer lengre tilbake enn til slutten av middelalderen, er det alltid morsomt, også for en slektsforsker, å se livet slik det var på denne tiden, sier Tore Stustad, som gjerne kler seg ut som en viking på middelalderfestivaler.

Når og hvor:

Oslo Middelalderfestival avholdes hvert år i slutten av mai. Borre Vikingmarked (Horten) er annen hvert år første helgen i juli (neste i 2016). Gudvangen er i midten av juli hvert år og er muligens det største i landet. Tønsberg Middelalderfestival arrangeres i september. Bare for å nevne noen.

Også barna har det morsomt på middelalderfestivaler.

De fleste gravene er registrert

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Renathe-Johanne Wågenes har lagt frem en ønskeliste for en forbedret gravminnedatabase. Om noe av funksjonaliteten skal koste noe for ikke-medlemmer, er fremdeles et åpent spørsmål.

Foto: Aina Johnsen Rønning

Vi kan med glede se at vi har passert utrolige 100 millioner søk i gravminnebasen!

Renathe-Johanne Wågenes registrerte selv graver og la dem ut på Digitalarkivet for ti år siden. Dette kan vi jo gjøre i DIS-regi, tenkte hun. Ti år senere er nesten alle kirkegårdene i Norge registrert.

Det betyr ikke at man er i mål. Kirkegårdene bør registreres flere ganger for å være sikker på at man har fått med seg alt, og det er mye som gjenstår på det tekniske. Dessuten er det en del graver som er registrert, men ikke lagt inn i Gravminnedatabasen enda. <http://www.disnorge.no/gravminner/>

” *Vi er snart i mål med førstegangsregistreringen, og det var det som var viktigst. De gravene som fjernes før vi får registrert dem første gangen, er tapt for alltid*

Stort løft av frivillige

Det er en kirkegårdskoordinator i hvert distriktslag i DIS-Norge, men Renate og Asle Jonassen som gjør den faktiske jobben med å få registreringene ut i gravminnedatabasen på DIS-Norges nettsider.

Et sårbart system, og kapasitetsproblemene gir særlig store utslag når dataene som sendes inn er for dårlig.

- Når ting ikke legges ut på nett raskt, er det ofte på grunn av mangler i registreringene. Da blir de lagt på vent, og det tar ofte tid før vi har tid til å prioritere dem, sier Wågenes.

Nå er Gravminnedatabasen alt for stor til de tekniske løsningene som Einar Balle i sin tid lagde på frivillig basis. Nå ser Wågenes for seg at DIS-Norge må betale for å få tekniske løsninger som tilfredstiller dagens forventninger hos brukerne. Prosjektgruppen for Nye Gravminner har levert inn forslag til kravspesifikasjon for den nye løsningen, blant annet med en mye bedre søkemotor.

- Dette har vært et enormt prosjekt med mange hundre frivillige. Det ble nok mye større enn hva DIS-Norge hadde tenkt. Den tekniske delen er laget for mindre forhold. Vi har ikke bare de fleste norske kirkegårder i basen, men også 134 utenlandske, opplyser Wågenes.

- Hvordan jobber dere med registreringene?

- Stort sett får vi kopi av kirkegårdvergens registreringer. Så tar frivillige bilder av steinene. De nedlagte kirkegårdene har kirkevergen som regel ikke registrert, sier Wågenes.

- Vil Nye Gravminner løse kapasitetsproblemene til DIS-Norge?

- Delvis. Grunnen til at bare to legger ut dataene i dag, er at systemet er sårbart for at noe slettes ved en feiltakelse. Med Nye Gravminner vil overskrivelsene gjøres på andre måter, slik at systemet blir mindre sårbart. Vi vil også få en identitet som er genuin for alle som er gravlagte.

- Er Gravminnedatabasen til DIS-Norge unik i verden?

- Ja, det tror jeg. Svenskene har registrert graver, men ikke alle. De har konsentrert seg om de fineste gravene, og latt de fattigslige gravene vært uregistrert. I USA har man «findagrave», men disse er heller ikke systematisk registrert, sier Wågenes.

◀••• Det kan by på utfordringer å ta bilder av gravminner!

Gründeren

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Foto: Aina Johnsen Rønning

Gunnar Aabø var en av de tre grunderne som startet DIS. På det første møtet i mai 1989 kom det fem stykker. Andre møte i september kom det 12. Da hadde Aabø allerede satt opp en elektronisk oppslagstavle (BBS) for slektsforskere. Da begynte snøballen å rulle.

Gunnar Aabø ble kontaktet av Alf Christoffersen og William Ferden i 1989. De lurte på om han ville være med på å starte en ny slektsforskerforening.

Aabø drev da sitt eget firma i Kragerø med utbygging av kabel-TV, og hadde både datakompetanse og slektsinteresse. Han så raskt fordelene med å knytte slektsforskningen tett opp til datautviklingen, og snøballen begynte å rulle i løpet av få måneder.

Uglesett i miljøet

8. august 1989 ble en merkedag. Tre måneder etter første oppstartsmøte satte Aabø opp en BBS i sin egen kjeller. Der hadde han flere telefonlinjer man kunne koble seg opp til. Seks år før internettets inntog. BBS'ene ga datafolket mulighet til å snakke med hverandre, lage diskusjonsgrupper og snakketråder. Hadde man problemer kunne man kalle opp operatøren. Altså Aabø. Ryktet gikk i slektsforspermiljøet, og allerede de første månedene var BBS'en oppe i tusen oppkoblinger i måneden.

- Det var et stort behov blant de datakyndige slektsforskerne for å bruke data til å lage anelinjer og printe dem ut. Vi følte oss ikke velkomne når vi hadde med oss datamaskin, det var et verktøy som ikke passet inn i miljøet dengang.

Vår oppfatning var at det måtte stiftes en egen forening hvor bruk av data var en naturlig del av virksomheten, der man ikke ble uglesett fordi man «jukset», sier Aabø.

Enkle søk

Mange av de første DISerne ble slektsforskere nettopp FORDI de hadde en datamaskin og så muligheten til å få oversikt over informasjon man hadde samlet. Foreldrene til Aabø hadde anetrær og informasjon i ringpermer og skoer. Aabø mente at slik kunne man ikke ha det, og fikk registrert det på data.

- Det var rett og slett som å gå over fra hammer til spikerpistol. BBS'en skapte en enorm økning i interessen. Jeg husket jeg fakset inn påmelding på påmelding til kassereren vår, sier Aabø.

- Når skjønte du at dette kom til å bli stort?

- Jeg trodde tidlig at DIS-Norge skulle bli en landsdekkende organisasjon, men at internettet skulle komme så fort, hadde jeg ingen anelse om. Jeg husker den kvelden jeg lastet ned Netscape og koblet meg til internett for første gang. Det var en magisk opplevelse å besøke nettsidene til NASA og Det hvite hus. Selv om man måtte vente flere minutter på at en enkel nettside skulle lastes ned, sier Aabø.

Illustrasjonsfoto av en IBM-maskin.
Hentet fra Wikipedia Commons

Disketter var mye brukt på 90-tallet
Foto: Oddvar Munro-Jenssen

DNA - den neste revolusjonen?

Nettopp på grunn av BBS'en vokste DIS-Norge raskere enn DIS i Sverige og DIS-Danmark.

Digital kommunikasjon mellom slektsforskere skapte en katalysatoreffekt på den nyoppstartede organisasjonen. Etter det har DIS-Norge stort sett holdt trøkket oppe.

”Jeg synes DIS-Norge har utviklet seg fenomenalt. De har vært flinke, særlig når det gjelder disse TV-programmene

- Hadde jeg sittet i styret nå, ville jeg satset mye på DNA i slektsforskning. Vi bør unngå at det dannes nye slektsforskerforeninger hver gang vi får et nytt verktøy i slektsforskningen. Her kan DIS-Norge gjøre en viktig jobb med å hjelpe vanlige slektsforskere med de nye verktøyene – uten at det blir for teknisk og vanskelig, sier Aabøe.

NOTIS

Slektsforskerpris for ungdom

DIS-Larvik

Ungdom i Larviksområdet får nå mulighet til å vinne 2000 kroner for å presentere egen slektsforskning.

Prisen deles ut på slutten av skoleåret på Thor Heyerdahl videregående skole. DIS-Larvik har samarbeidet med

skolen, og har blant annet holdt foredrag der om slektsforskning og hjulpet elevene til å finne slekthistoriske kilder.

- Dette er noe vi har god erfaring med og som vi planlegger å gjennomføre igjen i dette skoleåret.

Thor Heyerdahl videregående skole i Larvik er en stor skole, med ca. 1600 elever og 300 lærere, så her har vi muligheten til å nå mange potensielle slektsforskere, sier Vidar Øverlie.

Les mer i DIZ nr 2-2015
<http://www.disnorge.no/vf/diz/DIZ-2015-02/>

Slektsforskerpris for ungdom

Slektstreff på gammelt vis

TEKST OG FOTO: AINA JOHNSEN RØNNING

Slekt og Data fikk være med på slektstreff med etterkommerne etter tre av storbøndene i Lier. Tone B. Bergflødt og en festkomité med en fra hver gård, arrangerte treff i 2015 etter mal fra slektstreffet i 1960, selv om noe ble veldig forskjellig fra den gang.

Augen og Andrea Bergflødt fikk sju barn. Av dem, tre sønner som etter hvert ble bønder på tre av de største gårdene i Lier. Den 28. august 1960 møttes søsknene og nesten 20 andre slektninger på en av gårdene for å feire at det var 100 år siden Augen ble født. 55 år etter møttes 3. og 4. generasjon på gården til Tone B. Bergflødt.

- Jeg hadde tenkt på dette lenge, og siden vi har en vertsgård, var det en glede, og nærmest en forpliktelse, det å åpne gården for slekta. Det morsomme er at mens vi planla treffet, falt det ut et gammelt brev av en bokhylle jeg ryddet opp i. Brevet hadde min farmor, Birgitte Bergflødt skrevet til sin sønn Leif like etter slektstreffet, sier Tone B. Bergflødt og henter frem brevet.

«Jeg synes jeg må skrive litt til deg i dag og fortelle at vi var på Slektsstevne på Bergflødt i går i anledning av bestefar B. sin 100 års dag. Det var en riktig koselig dag. Vi møttes i kirken til høymesse og etterpå var det lunch på Bergflødt. Vi fikk varmrett først, det var dyrestek med poteter, saus og grønnsaker. Så var det karbonader, fårestek, kyllingkabaret, skinke og eggerøre, sildeanretninger, ost, kjeks, syltetøy og øl, en kopp kaffe etterpå. Om en stund fikk vi is og så tilslutt kaffebord. Vi skrev også alle navnene våre på et ark og en beskrivelse av dagen som skal følge gården for senere slekter. Der brev også nevnt dere som ikke var til stede», skrev moren i brevet.

Alle var gode i kristendomskunnskap og alle fikk Meget ved konfirmasjonen, konkluderer Tone Bergflødt når hun oppsummerer det som kjennetegner slekta.

”*Vi ville gjøre det så likt som mulig, men menyen ble nok noe forenklet, ler Tone, og dessuten ble det ingen høymesse i Frogner kirke – det var kveldsgudstjeneste denne søndagen!*

Inger Bergflødt og Alf Gunnar Bergflødt var på slektstreffet for 55 år siden. Det vil si – Alf Gunnar måtte sitte på trappa.

Yngste på slektstreffet var 3 måneder gamle Otto Skogrand. Eldst var Inger Bergflødt på 89 år

Barna skulle ikke høres

Inger Bergflødt og Alf Gunnar Bergflødt var på treffet i 1960. Det vil si, Alf Gunnar var bare 12 år, og måtte sitte på bryggerhustrappa da slektsbildet skulle tas.

- Det var jo bare den eldre garde som var invitert. Den gang skulle barn sees, men ikke høres. Jeg bodde jo på gården, og fikk være hjemme. Mat fikk jeg også, ler Alf Gunnar.

Inger Marie Bergflødt var den gang forlovet med odelsgutten Anders, og slektstreffet ble det første møtet med hennes nye familie.

- Jeg var 21 år og veldig nervøs for å bli med på dette. Jeg husker ingenting av den gode maten. Antakelig hadde jeg ikke så mye oppmerksomhet på maten, sier Inger.

- Det var vel ikke en hvilken som helst familie å gifte seg inn i heller?

- De tre brødrene hadde hver sin gård, men enkelt var det ikke alltid bestandig. I de harde 30-årene byttet de gårdene imellom seg for å hindre konkurs. Jeg tror det var av skattemessige årsaker at de byttet gårder hvert femte år. Farfar bygde hus på to av gårdene – med de samme tegningene, så husene ser helt like ut, sier Alf Gunnar.

- Hva gjorde sterkest inntrykk på dere?

- Sterkest inntrykk gjør det nå – å se at disse fem søsknene har satt så mange spor etter seg. Vi er blitt en stor familie, og det er moro å se så mange her i dag, sier Alf Gunnar.

Gode historier

Det er en nydelig solskinsdag, og selv om menyen fra 1960 ikke blir gjentatt, serveres det karbonader og kjøttgryte fra egen husdyrproduksjon og grønnsaker fra gårdene rundt til de hundre gjestene. Praten går livlig, stort sett i slektshistorier. Det er jo det man har felles.

- Det ble sagt om Alf at han insisterte på at når han skulle bygge seg en hytte, så skulle den plasseres så langt inn på tomta at han ikke så bygda når han satt på trappa, sier Alf Gunnar Bergflødt.

Tone Bergflødt hadde funnet frem klær og sko som slektens damer har båret i tidligere tider.

- Olaf ble 90 år, jeg jeg husker best den stoiske roen han alltid omga seg med. Han var ikke den som gikk av hengslene over en tørkesommer eller at avlingene regnet bort. Det sterkeste han kunne si var «Uffda», og så la han til at han hadde opplevd det verre, sier Olaf Bergflødt.

- Trygve hadde også den stoiske roen. Når det i blant ble høylytte diskusjoner rundt matbordet, avbrøt han med et «Det er så det», og så gikk han ut. Det var slutten på alle diskusjoner, sier Tone B. Bergflødt.

På treffet er det også en slektsforsker, etterkommer etter den eldste datteren til Augén og Andrea. Toril Cecilie Catel har kommet langt tilbake i tid, og deler gjerne slektstrær med andre.

- Jeg har funnet storbønder flere hundre år tilbake i slekta. Det ser ut som at de hadde penger og kjøpte opp gårder. Og så giftet de seg strategisk for å få mer jord. Døde den ene, var den andre som regel gift igjen i løpet av året. De måtte vel det, skulle de drive en stor gård, sier Toril Cecilie Catel.

Skriv ditt liv

BOKANMELDELSE

ANMELDT AV MARIT ASCHEHOUG

Forfatter: Kjersti Wold

Tittel: Skriv ditt liv

Forlag: Cappelen Damm

Pris: kr 349,- som vanlig bok og kr 249,- som ebok.

Når du begynner med slektsgransking, så melder det seg etter hvert et behov for å fortelle noe mer enn fødselsdato, dåp, konfirmasjon, giftermål, barn og død om slektningene dine. Mange angreir på at de ikke «intervjuet» beste-foreldre og gamle slektninger om livet deres. Historien lever videre på en helt annen måte om vi kjenner mer av livet og personene som har levd før oss enn bare kalde fakta. Ofte er det for sent.

Men hver av oss sitter med minner og historier om de som har levd før oss. Familiehistorien om den gamle tanten som var så flink til å brodere, eller onkelen som hadde vært i Afrika i sin ungdom. Om de er borte, så er det viktig å ta vare på historiene deres og din egen historie.

Kanskje ønsker du å forteller mer om ditt eget liv til etterslekten? Mange blir helt skrekkslagne ved tanken på å skrive om eget liv. Det er for stort. Hvor skal jeg begynne? Hva skal jeg ta med? Hvem skal lese dette? Mange av de digitale slektsoversiktene på nett inneholder ikke bare muligheten til å legge inn bilder, men også historier.

Kjersti Wold har skrevet en bok som kan hjelpe deg å komme i gang.

Når oppgaven synes uoverkommelig, har hun gode råd om å begynne i det små med enkelthistorien, om minnebrokker som trigger en hukommelse som ligger der, men som ikke brukes til daglig.

«Skriv om din første betalte jobb» er en anbefaling tidlig i boken. «Hvor gammel var du? Hvem jobbet du for? Hvilke arbeidsoppgaver hadde du? Hvem var sjefen din? Hvor mye fikk du i lønn? Hva brukte du den første lønnen din til?» Prøv selv. En slik tankereise vekker opp flere minner fra en ungdomstid du kanskje hadde glemt.

Ett minne leder til nye minner og plutselig husker du masse morsomt.

Boken er full av gode råd om struktur, skrivemåte og hensyn å ta. Det er mange skriveoppgaver og boken er krydret med minnehistorier fra elever Kjersti Wold har hatt på sine mange skrivekurs.

En av de mange morsomme skriveoppgavene er: Skriv om ditt eget hår. Hvem klippet deg? Hva har du gjort oppå gjennom tiden for å være fin på håret. Her husket denne anmelder alt fra å skylle håret i avkokt einerlåg, bruke lagerøl eller sukkerlake som leggevann og eggeplomme som hårkur.

Forfatter Kjersti Wold med boken "Skriv ditt liv".

I boken «Skriv ditt liv» finner du nyttige verktøy for å kunne begynne skriveprosessen enten du vil gi bort historien din til barn eller barnebarn, eller du skriver for å bli mer kjent med deg selv. Å ta stilling til hvem du skriver for er ett av bokas viktige spørsmål.

Kjersti Wold (f. 1962) har skrevet romaner og noveller for voksne, ungdom og barn. I tillegg har hun utgitt flere fagbøker. Hun regnes som en av mentorene innen kreativ skriving i Norge og har i 20 år holdt kurs i å skrive om sitt eget liv. Wold er daglig leder for Noesis – senter for kommunikasjon og kreativitet.

(Anmelderen har deltatt på flere skrivekurs med forfatteren)

Finn en hanseat

AV AINA JOHNSEN RØNNING

”Hanseaterprosjektet håper på å kunne bli en like god database over hanseatenes slekt, som eidsvollsmannsprosjektet var det for etterkommerne deres, sier Tore Mehl i DIS-Hordaland.

DIS-Hordaland og Tore Mehl er ikke redd for store oppgaver. Nå har de laget et «eidsvollsmennsprosjekt» for hanseaterne i Bergen.

Hanseaterprosjektet er et samarbeid mellom DIS-Hordaland og Det Hanseatiske Museum, og har hansadagene 9-12 juni 2016 som målstrekk. Da skal de internasjonale hansadagene arrangeres i Bergen. DIS-Hordaland er i full gang med å kartlegge etterkommere av hanseatene. Et enormt arbeid, har det vist seg.

- Hanseatene spredte seg over hele verden. Mange var i Bergen der de jobbet og tok sin utdanning i flere hundre år. Dette var en handelsutdanning som tok 5-6 år, der de gikk i lære for å bli akkreditert til å drive handel i Norge. Å finne dem er vanskelig av mange årsaker. Blant annet på grunn av at navnene deres gjerne kan skrives på 10 forskjellige måter, gjerne med eller uten tødler, sier Tore Mehl.

Eget samfunn

Kontoret i Bergen var lenge en stat i staten, med egne lover og regler. Hanseatene hadde blant annet ikke lov til å ha kjæreste eller gifte seg, da måtte de forlate kontoret. TV-serien Anno ble

spilt inn nettopp på bryggen i Bergen, og mange bergensere har benyttet sjansen til å være hanseat for en dag. Blant annet har man arrangert et «barns Anno», der flere hundre barn kom innom en lørdag.

Små barn kom med lapper på forfedre de ville finne. Det var utrolig moro for oss slektsforskere å hjelpe til med, sier Tore Mehl
som selv har 10-12 hanseater i sin slekt.

En ekte hanseat:

<http://hansa2016.no/no/blog/feiret-den-internasjonale-hansadagen-med-en-ekte-hanseat/>

<http://hansa2016.no/no/blog/ola-hiis-bergh-ble-hedret-som-en-ekte-hanseat/>

Hansadagene 2016: <http://hansa2016.no/no/>

- Disse var gjerne et eget sjikt i samfunnet, og familiene er veldig tett knyttet opp mot hverandre, gjennom århundrer. Det var mange kondisjonerte familier som gjerne flyttet på seg og startet opp handel andre steder. Rundt 1800 av disse hanseatene har etterslekt mange steder i Norge, så dette angår ikke bare bergensere, sier Mehl.

Viktig i Skandinavia

Bergen var et av de store handels-sentrene – ikke bare i Norge men i hele Skandinavia, frem til rundt 1870. Selv om det er skrevet mye om hansatiden, er det bare Koren Wiberg – siste direktøren for Det Hanseatiske museum, et museum som ble overtatt av Bergen kommune i 1916, som har skrevet bøker om personene.

I digitalarkivet finnes de fleste av disse som drenger, geseller, forvaltere og stueeiere, men snart vil man finne en enklere oversikt over hanseatene på DIS-Hordalands side hanseater.no

Mange av slektene er allerede dokumentet, som eksempelvis slektene Kahrs, von Tangen, Meltzer, Ameln, Wiese og Jordan.

I løpet av høsten vil det bli lagt ut lister og oversikter på hanseater.no over alle disse personene. Er du i slekt med en av disse, vil DIS-Hordaland gjerne at du tar kontakt.

Det Hanseatiske Museum på Facebook:

<https://nb-no.facebook.com/pages/Det-Hanseatiske-Museum-og-Sch%C3%B8ts-tuene/167979123244304>

Det Hanseatiske museum i Bergen

Foto: Nina Aldin Thune

Norges største taterslekt i rettsbøkene

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Slektsforskere pleier å si at har du en kriminell i slekta, er du heldig. Da finner du mye spennende historisk materiale. Dette gjelder ikke minst Reinholtætta. Norge største taterslekt fra en tid der selv det å mangle jobb og bolig var ulovlig.

Jonny Lyngstad har forsket på Reinholtætta i mange tiår. Det startet med skrøner og sagn.

- Ragnhild Magerøy skrev bøker etter historier som far hennes hadde samlet inn, triologien Gunhild, Forbannet kvinne og Kjærligheten spør ikke. Handlinga foregår bl.a. i min hjemkommune, Eide. Som 20-åring og historieinteressert las jeg disse bøkene og tok slekthistoriske notater fra dem. Problemet var bare at jeg ikke fant noen sammenfallende navn og steder i kildene. Det viste seg at alt var fri fantasi. Bøkene og historiene var for det meste sagnbasert, men det finnes jo noe sannhet i alle sagn, sier Lyngstad.

De første slektsnavnene som Magerøy opererte med var feil, så Lyngstad måtte dykke langt ned i kildene. Han fant ut at Reinholdslekta hadde slått seg ned i Eide og hadde mange etterkommere der. Dette har Lyngstad utførlig beskrevet i flere bygdebøker han har skrevet om Eide og i lokalhistoriske artikler i Eide-minner.

Jonny Lyngstad har forsket på den største taterslekten i Norge.

Mistet huden.

Særlig spennende ble det da Lyngstad oppsøkte rettsdokumenter fra 1745 og utover. Ved å be om også vedleggene til dommene, fikk Lyngstad tak i både falske reisepass, bokselsedler, bevillinger og lange avhør. Reinholt Kaspersen og hans 3 koner var det mange kilder på. Avhøret i 1745 førte til at Reinholt og broren Ludvik ble sendt for å arbeide ei tid i fiskeværa Odden og Brattværet på Smøla, mens Berit Larsdtr., kona til Reinholt ble sendt hjem til Molde hvor hun sa at hun var født.

Familien slo seg ned på Hovdenakken utafor Molde rundt 1755 og Reinholt fikk bevilling som hesteskjærer i Romsdals fogderi. Første kona til Reinholt døde i 1765 og året etter ble han gift med Ane Tobiasdtr. som han fikk 6 barn med. I sitt forrige ekteskap hadde han 8 barn pluss ett barn før han ble gift.

Våren 1776 blir ekteparet igjen arrestert, og denne gangen var det første avhøret på hele 34 sider. Ekteparet hadde sammen med noen andre stjålet 160 riksdaler og to sølvbelter fra Peder på Nes (Åndalsnes) i nåværende Rauma kommune. Det hadde gått rykter om at Peder hadde ei kiste full av penger. Dette fortalte Ane og Reinholt til to andre reisende, Kristen Johansen og Kristen Lindberg, som var på besøk hos dem. Disse to fikk låne båten til Reinholt og med denne kom de seg innover fjorden. De tok seg inn gjennom et vindu i huset til Peder, fant kista og tok den med seg ut på marka hvor de knuste låsen. Pengene la de i en sekk og reiste tilbake til Ane og Reinholt. Ugjerningen ryktes fort, og taterne ble tatt etter noen måneder. I avhøret kom de fram at Ane hadde tatt over styringa da de vendte tilbake med pengene. Pengene ble lagt ut på kjøkkenbordet og hun delte dem i 4 like store parter slik at mannen Reinholt, sønnen Lars og de to som gjorde innbruddet fikk 1/4-part hver, ca. 40 rdr.

Velædle og Velviise
Hr Byfogd Møinichen!

For de 2de Delinquentere af Romsdals Fogderie, Christen Lind-
berg og Christen Johanssøn, som efter Høy-Kongelig Over-Hoff-
Rettes Dom af 30te Januarii sidstleden, blev afstraffet her i
Byen, formoder Vagtmesteren, og 2de af Raadstuevægterne
for deres umage at frembringe Delinquenterne til execu-
tions Stedet, samt der efter at aflevere dem til Hoved-Vagten,
derfor at nyde betaling. 2 ort 16 sh.

For min umage med tilsigelsen og videre, efter ordre, i. 2 - 16.

Dessligeste for min umage med Delinquenten
Reinholt Caspersens Afstraffelse, som miste sin Hud
i fængselet. 1 - 8.

Trondhiem den 17de Martii 1777. St: Stephenson

Den mig tillagde Rigsdaler for umage med ovennævnte
3de Delinquentere, er mig rigtig betalt, for hvilke hermed
vedbørligst quitteres. Trondhiem d: 19de Martii 1777.
St: Stephenson.

Velædle og Velviise Hr Byfogd Møinichen!

For de 2de Delinquentere af Romsdals Fogderie, Christen Lindberg og Christen Johanssøn, som efter Høy-Kongelig Over-HoffRettes Dom af 30te Januarii sidstleden, blev afstraffet her i Byen, formoder Vagtmesteren, og 2de af Raadstuevægterne for deres umage at frembringe Delinquenterne til executionsStedet, samt der efter at aflevere dem til Hoved-Vagten,

derfor at nyde betaling	2 ort 16 sh
For min umage med tilsigelsen og videre, efter ordre	2 " 16 "
Dessligeste for min umage med Delinquenten Reinholt Caspersens Afstraffelse, som miste sin Hud i fængselet	1 " 8 "
	1 rd: 2 ort 16 sh

Trondhiem den 17de Martii 1777

St: Stephenson

Den mig tillagde Rigsdaler for umage med ovennævnte 3de Delinquentere, er mig rigtig betalt, for hvilke hermed vedbørligst quitteres. Trondhiem d: 19de Martii 1777.

St: Stephenson

- Reinholt ble avstraffet i tukthus og dommen lød på å «miste sin Huud, nemlig piskes med Riis i Fængselet», også kalt kakstryking.
- Kristen Lindberg ble også kakstrøket og brennmerket i panna, samt innsatt på arbeide i Trondheims festning resten av sitt liv. Han greide å rømme fra festninga høsten 1777, ble tatt sommeren 1778, rømte på nytt seinsommeren 1779, ble tatt etter en dag på rømmen, men greide å desertere for tredje gang høsten 1789 uten at han ble fakka igjen.
- Kristen Johansen fikk samme dom som Lindberg, men ble ikke brennmerket i panna.
- Ane Tobiasdtr. måtte arbeide i tukthuset i Trondheim i to år, men slapp kakstryking. I fangeprotokollen har man ført inn at hun var fruktsommelig da hun kom til tukthuset i mars 1777. Fem måneder seinere fødte hun sønnen Peter som tilbrakte vel 1,5 år i tukthuset sammen med mor si. I seinere avhør fortalte han at han var født i tukthuset.

Mer litteratur om dette folket:

Eideboka b. 2, s. 314, b. 3. s. 189 og 349, b. 5. s. 455 og b. 7 s. 673.

Eide-minne 1976, s. 21, 1980, s. 59, 1986, s. 13, 1987, s. 4 og 2002, s. 5 og 47.

Norsk Slekthistorisk Tidsskrift b. 40, hefte 1, s. 55 og b. 41, hefte 1, s. 3

Måtte fly amtet

I følge dommen fra 1777 fikk de heller ikke lov til å slå seg ned i Romsdals amt, de måtte «fly amtet», noe som var en vanlig ekstrastraff den gang. Familien prøvde nå å bosette seg på plassen Kråkneset i Hemne, Sør-Trøndelag, til bygdefolkets store forvillelse. De ville ikke ha taterslekta inn, for de husket dem fra 1740-tallet. Men, boende ble de med godt skussmål fra presten, og Reinholt fikk etter hvert jobb som hesteskjærer i Fosen fogderi.

Etter vel 5 år dro de tilbake til Kvernes prestegjeld på Nordmøre hvor Ane og Reinholt etter hvert slo seg ned på garden Sandneset i Eide kommune. Her døde Reinholt 3. februar 1806 med oppgitt alder i kirkeboka på 98 år 3 mnd. 3 dager. Han ble far til minst 15 barn og Lyngstad sier at han har god kunnskap om etterkommerne til 9 av disse. De slo seg ned fra Lister og Mandal i sør til Hemne i nord. Han regner med at det er mange som ikke vet hvor de skal leite videre når de kommer borti noen av disse.

Fakta:

Reinholt ble avstraffet i tukthus og dommen lød på å «miste sin Huud, nemlig piskes med Riis i Fængselet», også kalt kakstryking.

Kristen Lindberg ble også kakstrøket og brennmerket i panna, samt innsatt på arbeide i Trondheims festning resten av sitt liv. Han greide å rømme fra festninga høsten 1777, ble tatt sommeren 1778, rømte på nytt seinsommeren 1779, ble tatt etter en dag på rømmen, men greide å desertere for tredje gang høsten 1789 uten at han ble fakka igjen.

Kristen Johansen fikk samme dom som Lindberg, men ble ikke brennmerket i panna.

Ane Tobiasdtr. måtte arbeide i tukthuset i Trondheim i to år, men slapp kakstryking. I fangeprotokollen har man ført inn at hun var fruktsommelig da hun kom til tukthuset i mars 1777. Fem måneder seinere fødte hun sønnen Peter som tilbrakte vel 1,5 år i tukthuset sammen med mor si. I seinere avhør fortalte han at han var født i tukthuset.

Anna Tobiaedatter

Indkom d: 15 Martij 1777: eftter Ober Hof Rets Dom af 30 Janv 1777: som Tyvs Medvider, paa 2 aar, Hun er fra Romsdahlen, 46 gl: og arbejdsfør, men frugtsommelig.

1777 den 15 aug: giort Barsel og fød 1 Drænge Barn.

Udladt den 15 Martij 1779 tillige med Barnet.

Anna Tobiaedatter
Indkom d: 15 Martij 1777: eftter
Ober Hof Rets Dom af 30 Janv
1777: som Tyvs Medvider, paa
2 aar, Hun er fra Romsdahlen,
46 gl: og arbejdsfør, men frugtsommelig.
1777 den 15 aug: giort Barsel og fød 1 Drænge
Barn.
Udladt den 15 Martij 1779 tillige med
Barnet.

Holocaust i Norge

En beretning fra Berg interneringsleir

AV ULLA NACHTSTERN

Moritz Nachstern overlevde Aushwitz fordi han var utdannet boktrykker, og tyskerne så nytte i ham. Han var en av dem som forfalske engelske pund for Nazi-Tyskland.

Da jeg ble født var det 25 år siden frigjøringen. Jeg visste det meste om jødeforfølgelser, utryddelsesleirer og gasskamre før jeg var ti år. Det var en stor ryggsekk å bære. Men jeg kunne ikke legge den fra meg. Selv om den systematiske utryddelsen av mennesker for det meste foregikk i utryddelsesleirer i det okkuperte Polen, skjedde Holocaust også her, godt hjulpet av mange nordmenn. Nazistiske myndigheter i Norge må ha vært særs ivrige. Den anti-jødiske prosessen var så effektiv; tiden fra registrering til siste deportasjon tok ikke mer enn et knapt år.

Tillitsfulle jøder

Blant mange norske jøder var tilliten til demokratiet stor og man møtte selv opp på de lokale politistasjonene i januar 1942 for å få den røde J` den stemplet i legitimasjonskortet sitt – og for å få fylt ut «spørreskjemaet for jøder i Norge» som ble laget for å få registrert all jødisk liv og aktivitet. Også lister over jødiske forretninger, bedrifter og foreninger ble utarbeidet.

...►

◀... 25. oktober 1942 kom beskjeden fra Berlin om å arrestere alle norske, mannlige jøder over 15 år. Og dagen etter hadde de norske myndighetene gjort sitt beste. En av jødene som ble arrestert, var min morfar, Moritz Nachtstern. Han hadde pliktskyldig fylt ut sitt spørreskjema for jøder – og var derfor lett å finne for de to bevæpnede politimennene som ringte på døra hjemme i Brugata 15 i Oslo tidlig om morgenen den 26. oktober.

Måkkete og skiident var det overalt på Berg, og da vi kom dit var det bare to brakker til oss. Brakkene var slett ikke av det beste slaget, og vi ble stuet sammen 400 mann i hver av dem. Foran vinduene, som selvsagt ikke var til å åpne, var det strukket tre rader med piggetråd, og selve brakkene var kalde og trekkfulle. Da vi var ferdige for kvelden ble vi lo og lo opp kommandert til å late vannet, for etter at vi var kommet inn i brakka fikk vi ikke lov til å gå ut.

Den ene skjøv ham inn i gangen og den andre lukket døren etter seg og trakk frem et papir. Morfar skrev under på at han frivillig overlot alle sine eiendeler til staten. Ikke fordi han var dum eller godtroende, men fordi han visste at det ikke nyttet å protestere.

Det fulgte to døgn på Bredtveit fengsel. Fangekortet hans viser at han ble registrert inn den 26.10 og ut to dager etter.

Det kom beskjed om at fangene skulle gjøre seg klare til avreise, og så fulgte 20 minutters marsj under streng bevoktning til togstasjonen. Her ble de stuert inn i et godstog og to bevæpnede norske nazister fulgte med i hver vogn. I Drammen kom det flere fanger på – og morfar kunne se at det stod grupper av mennesker som vinket langs jernbanespolet. Jeg tenker at det kan ha gitt ham en underlig følelse av trygghet for å ha blitt sett – midt i den usikkerheten han kjente. Hvor var han på vei nå?

Klar destinasjon

I telegrammet skrevet av lederen for Statspolitiet, Karl A. Marthinsen, - og sendt til politimesteren i Tønsberg, kan vi se at de jødiske mennene skulle transporteres til Berg interneringsleir.

Morfar fortalte om hvordan det var å komme til leiren:

«Fra Tønsberg stasjon gikk vi over en strekning av sørpe og våt myr og da vi endelig var fremme ved leiren var de fleste av oss nokså våte og elendige. Straks vi var kommet inn på leiområdet kommanderte leirsjefen, Lindseth, oppstilling. Han så svært lite sympatisk ut, og det er vel neppe noen grunn til å tvile på at mitt inntrykk var riktig. Da vi hadde stilt opp sto han med skrevende bein foran oss, slo på revolvertasken og holdt en tale som bare inneholdt trusler. «Forsøker noen å rømme blir det skutt ti mann. Blir rømningen selv grepet blir han skutt, og familien lider samme skjebne som de ti medfangene.»

Det var hovedinnholdet av talen.

De neste dagene kom det enda flere jødiske menn til Berg - og til slutt var 336 jødiske fanger samlet der. 8 av dem var 16 år eller yngre.

Underlagt norske politidepartementet

Det fantes fangeleirer i Norge som var underlagt tyske myndigheter. Men Berg interneringsleir ble opprettet av norske myndigheter, og var direkte underlagt det norske politidepartementet.

Det var den tidligere ordføreren i Tønsberg, Eivind Bjerck, som hadde fått ideen om å opprette en leir for

det han kalte «arbeidsky og negative elementer i Tønsberg-distriktet». Og sammen med Hirdens fylkesfører, Eivind Wallestad, la han konkrete planer som sommeren 1942 ble presentert for, og godkjent av, statspolitisjef Karl A. Marthinsen, justisminister Sverre Riisnæs og politiminister Jonas Lie. Planene ble så utvidet; det var jo ikke bare i Tønsberg det fantes negative elementer, men de kunne samles her. Wallestad ble satt inn som leirkommandant, med ansvar for å bygge opp leiren på gården Søndre Berg, som er en del av Jarlsberg Hovedgård.

Fangeleiren ble formet som et rektangel med kortsider à 100 meter og langsider à 200. På hver langsider var det en bevoktet inngang og på hvert hjørne et vaktårn med en bevæpnet fangevokter. Man planla for 3000 fanger, men leiren ble aldri ferdigstilt.

Da morfar og de andre jødiske mennene kom til Berg, var det kun reist 3 nakne brakker. 336 menn ble stuet inn som dyr. Det fantes ikke ovner, ikke stoler eller bord eller senger - ikke kjøkken og ikke vann. Og, det mest utfordrende: det var heller ingen doer.

Norske voktere

Alle fangevokterne var norske. Flere hadde vært en del av Hirden og deretter tatt et tremåneders kurs ved den nyetablerte politiskolen på Kongsvinger, hvor de fikk både militær og

1) Onsdag den 25. november 1942 ca. kl. 2000, fikk jeg underretning fra Det tyske Sikkerhetspoliti, om at reglene for evakuering av jødefamiliene var blitt delvis forandret, idet det nå var bestemt at de familier hvor en av ektefellene var arier, ikke skulde evakueres i det hele tatt.

ideologisk opplæring. Andre hadde året før vervet seg til tysk krigstjeneste i Waffen-SS og kjempet på tysk side mot Sovjetunionen på Østfronten.

I det første halvåret hadde vokterne ikke noe reglement å jobbe etter. De var gitt all makt, men ingen regler å følge. Dessuten ble de drillet til å anse menn som morfar som undermenn, på linje med rotter og parasitter. Makt og autoritet ble tilstrebet gjennom å fordre hardt, meningsløst arbeid, straffeeksesiser og terror.

Høsten 1942 var kald og regntung og de jødiske fangene ble satt til å bygge leiren ferdig. De fleste var uvante med hardt kroppsarbeid – og mange var riktig gamle. Fangene trakk piggråd og gravde grøfter fra morgen til kveld.

Den 7. november ga Quisling ordre om at jøder over 65 år skulle løslates fra Berg. Morfar trodde marerittet gikk mot en slutt: «Denne meddelelsen gjorde oss alle til optimister, og vi trodde at nå ville vi bli løslatt i tur og orden etter alderen. De gamle fikk utlevert legitimasjonskort og ti kroner, og så var de fri. Gleden var stor i leiren, men den ble ikke av lang varighet. Den 26. november ble alle arrestert igjen, unntatt en. Han hadde vært så fram-synt at han hadde kommet seg over grensen i mellomtiden.»

Skjebnedag

Datoen som morfar nevner her, 26. november 1942, viste seg å bli en skjebnedag for de norske jødene. To dager før hadde statspolitisjef Marthinsen fått beskjed om at alle jøder med «J»-stemplede legitimasjonskort skulle arresteres og deporteres ut av landet den 26.

Man regnet med å få tak i mellom 700 og 900 jøder som skulle sendes ut med skipet DS Donau fra Oslo til Stettin i Polen. Båten var rekvirert.

Så kommer det plutselig instruks fra Berlin til Marthinsen om flere forskjellige grupper av jøder som ikke skulle deporteres. Det gjaldt jøder av spesielle nasjonaliteter - og det gjaldt jøder som hadde såkalte ariske ektefeller.

Naziledelsen i Tyskland fryktet at det å deportere jøder som var godt etablerte i norske familier, ville skape for mange protester i det norske samfunnet. Det var bedre å la dem være - i første omgang. Det ville sikkert komme andre anledninger til å ta seg av dem. Denne instruksjonen omfattet omkring 60 av jødene som satt på Berg.

I Oslo fikk 300 mann fra politiet, Hiden og Germanske SS Norge beskjed om å stille på jobb kl. 04.30 torsdag 26. november for å få instruks. Mer enn det fikk de ikke vite, men mange hadde anelser.

Klokken 05:00 om morgenen 26. november 1942, begynner politipatruljene å arrestere jøder over hele landet. Denne gangen skulle alle tas.

En times tid tidligere ble fangene på Berg jaget ut av sengene. Morfar beskriver det slik:

Natt til den 26. ble det igjen skreket appell. Klokken var 3.30 og ingen hadde sovnet. Vi tok med oss våre eiendeler, en brødrasjon og fem bedervede fiskekaker som vi fikk utlevert og stilte opp på plassen. Soldater og uniformerte nazister sto allerede og ventet på oss. I alfabetisk rekkefølge ble vi ropt fram til et bord der vi ble spurt om vi var gift. De som kunne svare ja på det ble spurt om de var gift med en norsk dame. (Med norsk mentes ikke-jøde). De som svarte positivt på det siste spørsmålet ble tilbake i leiren, mens vi andre skulle reise.

...➤

Moritz møtte Rachel Tomsinsky på immigrasjonskontoret der de begge skulle få tilbake identifikasjonspapirene sine.

Han skrev dette om synet som møtte dem:

Klokken ti torsdag morgen var vi i Oslo. Vi passerte Vestbanen, kjørte over Tordenskjoldsplass og fram til Gamle Amerikalinjens skur. S/S Donau lå allerede og ventet på oss, og vi begynte så smått å forstå.... Kvinner og barn ble jaget ombord sammen med de gamle som i forveien var blitt løslatt fra Berg. Syke fanger som var kommet fra Bredtvedt var satt til å bære matvarer ombord i båten, kål, poteter og brød. Samtidig ble det lastet inn kjksbokser som viste seg å inneholde meierismør. (Det er vel ikke nødvendig å si at smøret ikke var beregnet på oss?). Mens lastingen foregikk ble resten av fangene jaget opp og ned landgangen under spark og slag. Vi som ennå ikke var ropt opp sto på brygga og var passive tilskuere til all denne elendigheten. Men så kom turen til oss. Etter navnopprop ble vi en og en sent ombord.

Det var ikke tid til å skjønne hva som var i ferd med å skje. Plutselig skrek noen «marsj» og dermed ble 227 jødiske menn sendt ut av leiren og ført om bord i et ventende godstog som NSB hadde stilt til rådighet.

Toget forlot Berg stasjon kl. 5.30.

Omkring 60 jødiske menn sto igjen på plassen på Berg.

Lamslått.

DS Donau

Morfar var ugift og med toget som ankom Oslo noen timer senere – der til sammen 532 mennesker med rå makt ble drevet om bord i båten Donau.

Donau forlot kaia kl. 14:55. I alt 532 jøder var om bord. 49 av de deporterte var 16 år eller yngre. Den aller yngste var fire måneder og den eldste var 81 år. Morfar hadde akkurat fylt 40 år. Og min oldefar, som var blitt fraktet fra Bredtveit fengsel, var 52 år.

Det var to ting som skulle sikre at ingen skulle få komme tilbake til Norge. Det ene var paragraf 2 i Grunnloven. Og det andre var utryddelsesleiren Auschwitz, hvor de var på vei.

Jeg synes at 6 millioner er et vanskelig tall å ta inn. Det blir så abstrakt. Så la oss heller se på tallene som gjelder de som ble deportert fra Norge.

En av ni overlevende

188 kvinner, 42 barn og 116 menn uten såkalt arbeidsevne ble 1. desember 1942 hentet av lastebiler på Auschwitz togstasjon og kjørt direkte til gasskammeret. 186 menn ble registrert inn som slavearbeidere i Auschwitz. Kun 9 av dem overlevde.

Morfar var en av dem. Med fange-nummeret 79194 tatovert inn på armen kom han tilbake.

Flaks. Sa han – om hvorfor han overlevde.

Gjennomsnittlig overlevelsestid i Auschwitz var 3 mnd. Da morfar hadde vært fange der i 3 ½ mnd, ble han sendt på sykestua med dysenteri, en lam arm og sår og byller over hele kroppen. Han regnet med at det betød slutten. Helsa tilsa ikke en godkjenning. Men så ble han ropt opp og spurt om han var trykker, typograf? Og det var han jo. I løpet av kort tid befant han seg på et tog på vei mot Berlin, til fangeleiren Sachsenhausen, inn i brakke 19 som lå adskilt fra de andre bak piggrådgjerde og blendede vinduer. Alle fangene hadde pirkete yrker; trykkere, tegnere, optikere, gullsmeder - og en del bankfolk.

Leirkommandant SS Sturmbandführer Bernhard Krüger ga dem oppdraget: forfalske engelske pund for Nazi-Tyskland. Ved å overflomme landet med falske sedler skulle den britiske økonomien destabiliseres. Så min jødiske morfar brukte de neste to årene i en topphemmelig operasjon som skulle svekke Storbritannias evne til å drive krigføring. Jeg tenker at det må ha vært et vanvittig dilemma for ham. Men antagelig var det ikke det. Han ville jo gjerne leve.

Ni millioner falske sedler

Etter drøye to år, ble Sachsenhausen

Skjemacet utfylles i 3 eks.
Helst maskinskrevet!

Date: 5-3-1972

Spørreskjema

for
jøder i Norge

Oslo politidistrikt.

Etternavn	Nachstern		
(For kvinner også pikenavn)			
Samtlige fornavn	Manny		
(Barnsnavn, understrøket)			
Født (sted, datum, år)	Warschau 11-11-1902	I hvilket land	Polen
Privatadr. (gt., nr., by)	Brøgt 15 B	Oslo	
		Privatlif.	
Nuværende religionsamfund	Det Mosaiske Forbund siden år 1939		
Tidligere religionsamfund	Det Mosaiske Forbund		
Familieforhold: (Ugift, gift, enkestand, skilt)	Ugift		
For- og etternavn på ektefellen			
(For kvinner pikenavn)			
Ektefellens fødested, datum og år			
Har ektefellen jødisk innslag i familien?			
Antall barn:	(Navn)	(Alder)	(Oppholdsted)
Nuværende erhvervsyrke	Skrevetypør		
Yrke av fag	Skrevetypør		
Event. biyrker	nei		
Teoretisk og praktisk utdanning	Skrevetypør		
Militær utdanning	ingen		
Offentlige tilfattede	ingen		
Medl. av fagl. organisasjoner før	ja		
Medl. av fagl. organisasjoner nu	ja		
Medl. av andre foreninger og organisasjoner	nei		
Har De vært frimurer?	nei	Fra	til
Hvilken grad?	Hverv		
Nasjonalitet	Norsk	Statsborgerskap	Norsk
Når kom De til Norge	mars 1915		
Siste oppholdsted utenfor Norge	Tyskland		

2. G. seksjon trykk, mto

evakuert. Fangene hadde da trykket 8 965 080 falske sedler, med en samlet verdi på over 134 millioner pund.

Morfar og de andre falskmyntnerne ble flyttet til Mathausen konsentrasjonsleir i Østerrike, men ble beordret ut på marsj mot Ebnensee, der planen var å drepe dem. Imidlertid ble det fangeopprør i denne leiren og falskmyntnerne ble spredd blant de andre fangene – før de ble frigjort av amerikanske styrker 6. mai 1945.

De jødiske fangene som stod igjen på Berg fikk ikke vite noe om dette. De fortsatte livet i et miserabelt vakuum frem kvelden 1. mai 1945. Da ble vaktet holdet forsterket, mitraljøser stilt opp og vinduene blendet. Det gikk rykter

om at jødene skulle likvideres. Men så fikk de ordre om å barbere seg, ta på seg «det beste» de hadde og ha pakket innen to timer. Ved midnatt kom to busser. Det ble blåst til appell og dørene til jødernes brakke ble åpnet.

Leirsjef Wallestad, full som en dupp, holdt en tale der han uttalte at han hadde lyst til å skyte jødepakket ned, men de andre i leirledelsen førte de jødiske fangene inn i bussene, ga dem beskjed om at de var fri og skulle til Sverige.

2. mai passerte de svensk grense og ble etter hvert tatt i mot ved den norske mottagersentralen i Sverige for flyktninger på Kjesäter.

....►

◀••• Morfar ble værende i Ebensee en tid etter at leiren var befridd, situasjonen var kaotisk og det tok tid å få organisert hjemreise for fangene. Sammen med en dansk medfange, fikk han til slutt skyss med et fly til København, og en varm junidag i 1945 returnerte han med båt innover Oslofjorden. Gjen-synet med byen som han måtte forlate så dramatisk to og et halvt år tidligere var sterkt, og han falt sammen på dekket i gråt.

Morfar møtte min mormor, Rachel Tomsinsky, bare dager senere, på immigrasjonskontoret der de begge skulle få tilbake identifikasjons-papirene sine.

Mens hele hans familie hadde reist til USA før krigen, hadde mormor, hennes mor og fire søsken flyktet til Sverige, hjulpet over grensen av motstandsgruppen Carl Fredriksens Transport.

Mormor og morfar forlovet og giftet seg i hui og hast og flyttet inn i leiligheten hans i Brugata, som hadde vært beslaglagt mens han satt i fangenskap. Morfar begynte å fortelle og mormor hjalp ham å skrive ned de traumatiske minnene. Dag etter dag satt de sammen med skrivemaskinen og traumene mellom seg. Manuskriptet ble fire år etter til boka, «Falskmyntner i blokk 19». Dette er den første av de norske Holocaustmemoarene, ført i pennen av journalisten Ragnar Arntzen.

I 2006 kom den ut igjen som «Falskmyntner i Sachsenhausen» på Spartacus forlag. Boka har blitt oversatt til svensk (1997), dansk og engelsk (2008).

Livet etter Holocaust er ikke for pyser. Morfar gikk tilbake til jobben sin i Hjemmet Forlag allerede høsten 1945.

Mormor jobbet også, drev butikk med stor entusiasme. De var sterke folk. Men de slet psykisk. Moren min ble født i juli 1946, knapt et år etter deres første møte. «Vi vokste opp i varm kjærighet, vi var ønskede barn som hadde alt vi trengte, foreldre som elsket oss, egentlig alle muligheter til en god oppvekst,» forteller hun. «Samtidig var det en nokså utrygg verden, det var så mye angst i veggene.»

Det er vanskelig å beskrive; hvordan det er å ha med seg en slik angst fra barnsben av: «Da jeg var barn, våget jeg aldri å være for langt borte fra dem. Jeg følte at jeg måtte passe på dem. De var så skjøre til tider, så jeg trodde de skulle gå i oppløsning.»

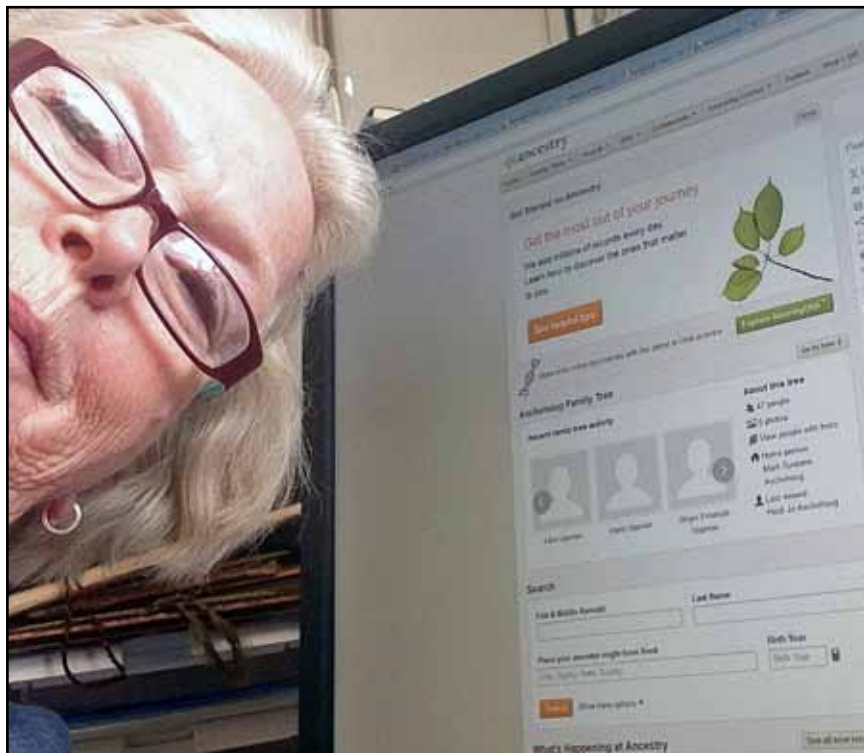
På slutten av 1950-tallet ble morfar såkalt krigsinvalidepensjonist og hadde mange opphold på krigsinvalidehjemmet Bæreia utenfor Kongsvinger. I 1969 døde han i en alder av 67 år.

*Hovedinngangen til Sachsenhausen, der falskmyntneriet ble utført.
Fra Wikipedia Commons. Opphavsperson: Mendeztrives*

Veien blir til mens du leter...

AV MARIT ASCHEHOUG

Sist jul skulle det begynne. Pensjonist-tilværelsen ventet over nyttår. Da må man begynne med slektsforskning. Det hører liksom med. Siden begge brødre er eldre, ble alle tre meldt inn i DIS-Norge, selv han i California. De synes det var en super julegave.

Men hvor begynner man? På kurs, selvsagt, nybegynnerkurs. Iført PC med ledning, høy motivasjon og entusiasme, greide jeg å finne frem til lokalene i Oslo og komme meg inn.

Krise – hadde glemt høreapparatene hjemme. Lot som ingenting og så interessert ut. Kurskveld to var mye bedre. Siste kveld fikk jeg til og med

hjelp til å få vite at farfar var født om bord på barken Halden i den engelske kanal av styrmannen og trisa om bord. De var ikke gift.

Dataprogram måtte kjøpes inn. Det ble Brothers Keeper, kjøpt på nett. Men overraskelsen var stor. Det kom en cd i posten! Min nye laptop har ikke cd-skuff. Ingen bruker det lenger. Vi laster ned. Men jeg hadde ikke skjönt noe av programmets gratisversjon, så det spilte ingen rolle.

Like etter kurset var over, døde den eldste broren min. Da satt jeg igjen med en haug notater om slekten og ante ikke hvor jeg skulle begynne.

Bortsett fra han som var født i kanalen, var det mange navn, få datoer og lite håndfast.

Californiaslekten ble redningen. CD'en fra Brothers Keeper ble liggende. Dyreste lisens for ancestry.com ble lastet ned og puslespillet begynte. En halvtimes innføring på en bordkant under ferien «over there» ble grunnlaget.

Dette er spennende. Vi fikk på plass farfaren i kanalen og begynte å legge inn de vi kjente godt. Pling! Så dukket det opp et symbol ved siden av vår salige mor som hele sitt liv hadde vært et ordentlig menneske med høy moral. Kunne det være den samme Dagmar som dukket opp i København med et ekstra barn? Neppe! Eller hun som hadde huspost i Stavanger? Ikke som vi kjente til.

Pling! Der dukket det sannelig opp et lite blad på familietreets onkel. Kom han egentlig fra Paris? Vi har i alle år trodd han kom fra Kongsvinger.

Vi har ikke kommet så langt. Men vi er godt i gang. Vi skanner bilder og ser frem til at det avsløres nye familiehemmeligheter i tiden som kommer.

Slektsforskerskolen

del 13

Bruk Google-søk på jakt etter dine slektninger

AV LIV MARIT HAAKENSTAD

Google er et verktøy som kan brukes til mye. Der kan du finne alt fra ord og uttrykk, oversette fra og til andre språk, finne kart og bilder eller søke etter slekt. Når du går inn på Google.com fra en norsk IP-adresse, vil du komme til den norske siden for Google. Men nederst i høyre hjørne finnes det en lenke som heter "Bruk Google.com". Da kan du få flere treff på utenlandske sider.

Digitalarkivet har gjennomgått en stor omveltning de siste årene. Det er slutt på å kunne bruke rullegarnmenyer med "byrjar på" og "inneheld". Nå må vi forholde oss til trunkeringstegn, stolper og ploger. Google-søk minner mye om det vi nå gjør i det "nye" Digitalarkivet. Men du kan også bruke Google til å finne slekt. Du kan få treff når du søker i Google i sider som digitalarkivet.no og familysearch.org mens for eksempel nb.no (Nasjonalbiblioteket) krever at du går inn på deres hjemmeside og søker i deres egen søkemotor for best mulig resultat.

Googlesøk kan ofte gi mange treff, og det kan være vanskelig å plukke ut det du leter etter. Noen ganger kan det

være nok å snu om på søkeordene, eller bytte ut et ord, for å få ønsket resultat. Bruk gjerne tre stikkord når du søker. Søker du etter slekt, kan det være nødvendig å ta med navn, fødselsår og sted.

Så la oss se litt på hvordan du kan søke etter personer i Google:

1. Du kan søke fritt på Google, uten noen form for hjelpetegn. Men da kan det bli veldig mange treff. Men skriver du et navn og et årstall, kan du være heldig å finne dette i databaser som MyHeritage eller Geni.

2. Setter du anførselstegn rundt søkestrengen, vil du få resultater på den eksakte frasen du søker på. Søkestrengen Anton Berg København ga 36 000 resultater, fordi dette navnet blant annet knyttes opp mot sjokoladen Anthon Berg. Men ved å sette søkestrengen i anførselstegn, som "Anton Berg København", ble det redusert til ni treff.

3. Du kan søke med * (stjerne), også kalt trunkeringstegn. Dersom du leter etter to ord der det i mellom er ukjent, kan stjerne erstatte dette. Søkestrengen forening *slekt vil gi treff på slektsforeninger rundt i landet.

Kilder:

Chung, Jackson (8. september 2014). How To Be A Google Power User. Lokalisert 4. mars 2015 på www.makeuseof.com/tag/google-power-user.

Cooke, Lisa Louise (2011). The Genealogist's Google Toolbox. A Genealogist's Guide to the Most Powerful Free Online Research Tools Available! Genealogy Gems Publications.

Haakenstad, Liv Marit. Google-søk. Lokalisert 4. mars 2015 på http://www.genit.no/?page_id=721.

4. På samme måte kan du sette plusstegn foran et søk. Søker du etter Søyland + Carl, får du kun treff på sider som inneholder navnene Søyland og Carl.

5. Minustegn foran et navn kan brukes for å utelate et navnet. Et klassisk eksempel er et søk etter Winston Churchill. Men skriver du Churchill -winston i søkefeltet, vil du finne alle som heter Churchill til etternavn, men med et annet fornavn.

6. Sider som ikke gir treff i Google, som nb.no, krever i utgangspunktet at du går inn og søker i deres egen

søkemotor, men du kan også prøve følgende søkestreng: augusta vedøe:nb.no. Dette gir noen treff på Augusta Vedøe i nb.no, men det gir fortsatt flere treff å søke i nb.no, sin egen søkemotor.

7. Du kan søke etter ord i en tekst ved å skrive allintext:, samt ordet du søker etter. Vil du ha treff på Augusta Vedøe (søster av Henrik Wergeland og Camilla Collett), så skriver du allintext:augusta vedøe. Du vil få treff fra sider som Geni, MyHeritage, Digitalarkivet og Adopter en eidsvollsmann. Men dette gir også treff i private hjemmesider.

8. Vil du vite hvilke hjemmesider som har nevnt et navn eller en frase, kan du skrive inn allinurl:augusta vedøe.

9. For å søke etter to ord, kan du bruke "eller-søk". Augusta Wergeland ble gift med presten Edvard Wilhelm Vedøe. Skriv augusta vedø OR augusta wergeland. Da får du treff på begge navnekombinasjoner.

10. Avgrens et søk i tall ved å bruke to punktum imellom. Da vil søkestrengen augusta vedøe 1810..1835 søke etter Augusta Vedøe i perioden 1810-1835.

Søk i Google kontra Digitalarkivet

Kilde: www.digitalarkivet.no

Google	Digitalarkivet
* (stjerne), trunkerings tegn – erstatter tegn i søk	* (stjerne), trunkerings tegn – erstatter tegn i søk
Bruk OR i eller-søk	(stolpe), eller-tegn – du kan søke etter to forskjellige variasjoner av navn
Pluss-tegn (+) legger til et treff du ønsker i treffet	+ (pluss) – ordet før pluss skal være med i søket
Minus-tegn (-) tar vekk det du ikke ønsker i treffet	- (minus) – ord man ikke ønsker å ha med i søket

Far funnet etter 63 år

AV PER JEVNE

Det begynte med en liten annonse i Adresseavisen i september 1989, og teksten lød slik: Etterlysning. Norges Røde Kors ønsker å komme i forb. m. el motta oppl. fra slektninger eller noen som kjenner Trygve (Tom) Johnsen, født 24.2.1897 (hustru Hilde) fra et sted ved Trondheim (Setervoll)...

Hva i all verden var dette?

Noen som søker sin slekt i Norge?

ETTERSØKNING
Norges Røde Kors ønsker snarest å komme i forb. m/el. motta oppl. fra slektninger/kjente av Trygve (Tom) Johnsen f. 27/4 1897 (hustru Hilde) fra et sted (Setervoll?) nord for Tr.heim. Han reiste i ung alder til Canada. Henv. Sør-Trøndelag Røde Kors, tlf. 07/52 20 21 - 52 99 11, boks 2868 Elgesæter, 7002 Trondheim.

En telefon til Norges Røde Kors i Trondheim ga et slags svar. Etterlysningen var kommet fra Røde Kors oppe i den lille byen Whitehorse i Yukon i Canada, langt nord og vest i landet. På aldershjemmet der bodde en 92 år gammel mann som kalte seg Joe Johnsen og som skulle være fra Norge et sted.

Sykepleierne snakket med mannen for å få opplysninger om hans bakgrunn, da de forsto at han kanskje ikke hadde så lenge igjen å leve.

Hvem var han egentlig?

Hvor kom han fra?

Søkte han sine røtter?

Pleierne fikk etter mange samtaler frem at hans kones navn var Hilde, mannens fødselsdato, og at han skulle komme fra et sted som het Setervoll ved Trondheim.

Setervoll? Avisens medarbeider hadde aldri hørt om Setervoll ved Trondheim, og tok en telefon til Norges Røde Kors, senere til kanadisk Røde Kors, og videre til aldershjemmet i Whitehorse. Kanskje hadde de andre opplysninger der? Men, nei. Det var alt de kunne varte opp med, bortsett fra at denne Joe Trygve Johnsen skulle ha forlatt Norge i 1926.

Det ble skrevet en artikkel i avisen om den gamle mannen borte i Yukon. Kanskje noen lesere visste hvem denne Joe Trygve Johnsen var?

- Det er faren vår!

Samme dag artikkelen sto i avisen ringte telefonen på journalistens kontor. En kvinne spurte om det var han som hadde skrevet artikkelen. Ja, visste hun kanskje hvem mannen var?

- Ja, svarte kvinnen. - Det er faren min. Faren vår. Jeg heter Nelly Saksvik, og jeg og de to brødrene mine, Thorleif og Helge, har i 63 år lurt på hvor det ble av faren vår, som dro ut i 1926 for å tjene penger og sende bud på oss. Vi hørte aldri noe fra ham etter at han dro. Han bare forsvant. Og nå, plutselig, dukker han opp i avisens spalter.

Faren vår er funnet!

Man blir litt satt ut av slike opplysninger. Blir stum noen sekunder. Men så klarer avisens medarbeider å hente seg inn, og ber om resten av historien, eller i alle fall det de vet.

Jo, Tom Johnsen het egentlig Trygve. Han kom ikke fra Setervoll, men han het Sætervoll og kom fra Ranheim ved Trondheim. I 1926 bestemte han seg for å dra til Canada og få seg jobb, tjene penger og sende bud på kona

Hilde og de tre barna så snart han hadde tjent nok til billettene deres. Han tok for letthets skyld navnet Joe Johnsen der borte.

Far og sønn på tur langs elven i Whitehorse i oktober 1989. Faren Trygve døde kort tid senere

Penger kom aldri hjem. Og årsaken kom for en dag, men først etter at de tre barna denne septemberdagen i 1989 fikk snakke med sin far Trygve i Whitehorse. Samtalen med den gamle mannen gikk ikke så lett, norsken hans var gått delvis i glemmeboken, men de klarte likevel å få til en noenlunde bra samtale med gamle far, en samtale preget av smil og mange tårer. Men de fikk snakke med far, og det gjorde godt.

Morens fødselsdag

Og det pussige var at de tre barna alltid møttes en gang i året på morens fødselsdag for å minnes henne. Moren var for lengst gått bort, men på den årlige dagen i september møttes de som vanlig, og dette var samme dag artikkelen om den gamle mannen i Yukon sto på trykk!

Hva gjør man så?

Helge, eldstebarnet, fulgte sin far til jernbanestasjonen den dagen i 1926 da han dro til Canada. Helge var da seks år, og han fortalte at han selvsagt husket dagen godt. Men hvorfor kom aldri pengene hjem til mor Hilde? Sendte

han penger hjem? Jo da, gamle Trygve forklarte i telefonsamtalen med barna at han en gang hadde sendt penger til Norge med en kamerat som dro hjem, men pengene ble underslått og Hilde mottok aldri reisepenger. En gang ble han sporet opp av Frelsesarmeen, men brevvekslingen stoppet og Trygve «forsvant» nok en gang. Hilde og de tre barna hørte ikke noe mer fra Trygve.

Helge og faren møttes i hotellresepsjonen i Whitehorse 63 år etter at faren dro til Canada for å tjene penger.

Han ga ikke lyd fra seg. Ble bare borte i det store landet.

Møte med far

Vi bestemte oss for at gutten som fulgte pappa til jernbanestasjonen i 1926 skulle få møte sin far igjen, og vi bestilte billetter. SAS sponset den gode historien. Fly til Anchorage i Alaska og deretter leiebil i 15 timer tvers over delstaten og til Whitehorse, sammen med fotograf Inge Ove Tysnes fra ukebladet Hjemmet, som også ville ha saken sammen med avisen. Og aldershjemmet fikk vite at vi ville ankomme ganske snart. Vi følte at det kanskje hastet.

I Whitehorse tok vi inn på stedets hotell en formiddag i oktober, og vi ringte til aldershjemmet og sa at vi var ankommet. Helge hadde med seg sin kone Ella og barnebarnet Hege, Trygves oldebarn, og alle var selvsagt spente på møtet med den gamle mannen.

To sykepleiere fra aldershjemmet kom til Westmark Hotel med Trygve, og pleierne var tydelig preget av dette spesielle gjensynet som skulle skje. De snufset, øynene var blanke.

◀ • • • Trygve var iført en solid jakke og en grønn strikkelue, og et lite norsk flagg stakk opp fra brystlommen hans. Far og sønn ble stående tre-fire meter fra hverandre i hotellresepsjonen og se på hverandre noen sekunder. De to pleierne gråt åpenlyst.

Omsider gikk Helge et par skritt frem og sa:

- *Hei, pappa.*

- Hei Helge, svarte pappa Trygve, og stavret seg fremover mellom de to pleierne. Og far og sønn tok omkring hverandre. Lenge ble det ikke sagt noe. Far og sønn bare holdt omkring hverandre. Da var det flere som gråt.

Etter at far og sønn og oldebarn hadde hilst på hverandre i hotellresepsjonen, gikk de sammen med de to pleierne inn i restauranten og satte seg ved kafebordet. Tom tok av seg den grønne strikkeluen og satte seg ved siden av sin sønn. Helge satte seg tett opp til sin far og bare stirret på ham lenge, uten å si noe. Hva skal man si til sin far, 63 år etter at han dro fra Trondheim? Men så kom det fra Helge: - Har du hatt det bra, far?

- Oh yes, sa den gamle stille.

Men kanskje ikke alltid så bra?

- Men det var da ikke så kaldt på Ranheim som det er her i Yukon, sa sønnen Helge i et forsøk på å få i gang en samtale. Tom Johnsen svarte ikke med det samme. Det var kanskje ikke så lett å forstå Helge, som bare snakket norsk. Selv husket Tom knapt sitt morsmål, svarene kom på engelsk. Han var tydelig preget av alderen og hadde ikke alltid like lett for å føre en samtale. - Det har vært et tøft liv, kom det omsider fra Tom på engelsk. - Jeg skulle aldri ha dratt. I was a fool who left. Men her i Whitehorse har det vært godt å leve.

Samtalen stoppet opp en stund. Helge visste ikke riktig hva han skulle si der han satt ved siden av sin gamle far. Han griper farens hånd og holder den forsiktig. Tom Johnsen kastet et skrått

blikk på sønnen og smilte lett. Helge så på farens knudrete hånd og sa:

- Du har fått deg en blånæggel, far!

- Oh yes, lo den gamle og studerte tommelfingeren sin. - Det er den hameren, you know.

Fire dager sammen

De to, far og sønn, fikk fire dager sammen, og Helge fikk vite at pleierne har brukt flere år på å lirke opplysninger ut av den gamle nordmannen. Og Trygve forsikret Helge og oldebarnet at han minnes også barna Nelly og Thorleif. Og kona Hilde.

Minnene fra Ranheim kom, og Tom Johnsen fortalte også om livet i Canada, som ikke alltid var så bra, selv om han mente at de siste årene i Whitehorse var gode. Engelsk kunne han ikke da han kom dit, jobbene var elendige og dårlig betalt, en gang havnet han i en skogsleir, der de bare snakket fransk. Han forsto ikke ett ord. Nå snakket han knapt norsk.

Trygve sammen med oldebarnet Hege. Kom til Norge så skal jeg ta vare på deg, sa Hege

Besøket tok omsider slutt. For far og sønn, kone og oldebarn ble det minnerikt møte. Helge og Trygve fikk snakket om så mye.

Kort tid etter at Helge kom hjem, døde Trygve. Han ble kremert, urnen ble sendt til Trondheim og satt ned på Tiller kirkegård, bare et par hundre meter unna Helges bolig.

For en tid siden traff vi Helges kone Ella. Hun kunne fortelle at Helge hver dag gikk de få hundre meterne hjemmefra og opp til Tiller kirkegård, der han tilbrakte sin daglige halvtime ved farens grav, i en stille samtale.

- Men en dag kom ikke Helge hjem etter morgenturen til kirkegården, og jeg gikk for å se etter ham, fortalte Ella. - Jeg fant ham, død, liggende ved farens gravstøtte!

Ny folkeregisterlov

AV AINA JOHNSEN RØNNING

Den nye folkeregisterloven er i utgangspunktet bare en teknisk revisjon, men den kan gjøre det enklere å være slektsforsker.

Formålet med å modernisere folke-registerloven er å gjøre regelverket mer brukervennlig og tilgjengelig. Du skal etter departementets forslag få elektronisk tilgang til enkle opplysninger om andre, og personen du har bedt om opplysninger fra, vil få beskjed om hvem som har bedt om opplysningen. Litt som når ny arbeidsgiver bestiller skattekort, og du får beskjed via AltInn.

Ikke-taushetsbelagte personopplysninger skal etter det nye forslaget kunne utleveres til hvem som helst. Departementet går dermed bort fra kravet etter gjeldende rett om at den som etterspør personopplysninger i folkeregisteret må ha et begrunnet behov. Det holder at den som ber om opplysningene kan navngi og identifisere vedkommende.

Departementet foreslår at det ikke skal være taushetsplikt om følgende opplysninger: en persons fulle navn, fødselsdato, fødsels- og d-nummer, grunnlaget for registrert identitet etter utkastets § 3-2, adresse, statsborgerskap, om vedkommende er gift,

Også slektsforskere blir lettere å søke opp med ny folkeregistreringslov. Her er slektsforskerne i skjønn forening i Eidsvollsbygningen.

vergemål, stadfestet fremtidsfullmakt og dødsdato.

Norsk Slektshistorisk Forening og DIS-Norge, Slegt og Data har levert felles høringssvar til Finansdepartementets forslag til ny folkeregisterlov. Her understrekes det blant annet at taushetsbelagte opplysninger tilsvarende ordinære opplysninger om personer som er innført i kirkebøker, herunder fødested, foreldre, ektefelle/partner og barn, som hovedregel bør frigis og bli søkbare etter 60 år.

Den frivillige folkeregistreringen i Norge ble innført ved lov 29. april 1905. Med hjemmel i denne loven og i to kongelige resolusjoner ble det først innført folkeregister i Oslo og deretter i Bergen. Loven fra 1905 ble avløst

av lov 24. juni 1915 om folkeregistre. Denne hadde bl.a. bestemmelser om kommunens adgang til å kreve opplysninger fra innbyggerne som grunnlag for opprettelse av et register, og om deres plikt til å melde flyttinger. Etter krigen ble det den 15. november 1946 gitt en ny lov om folkeregistre.

Denne slo fast at det i alle kommuner skulle føres register over alle som var bosatt der eller oppholder seg der i minst fire måneder. Fra og med 1964 ble alle bosatte personer tildelt et fødselsnummer, som ble registrert i et sentralt magnetbåndregister. Dette registeret ble ajourholdt ved siden av de manuelle, kommunalt førte folkeregistrene. Fra slutten av 1980-tallet ble folkeregistrene gradvis digitalisert og sentralisert.

Banksjefens stol

AV STÅL ALFREDSEN

Slektsforskning dreier seg ikke bare om oppstilling av navn og årstall. I boka «Lag slektsbok» utgitt av DIS-Norge er kulturminnene viet et eget kapittel. Det tas utgangspunkt i de kulturminnene vi har rundt oss i dagliglivet, eller som vi har arvet fra våre forfedre. Det fokuseres videre på at slike gjenstander fungerer som et lager for informasjon og fortellinger om familien.

”Tilfeldige uhell og menneskelig skrøpelighet spilte inn og forverret kriseforløpet. Forholdet mellom menneskene ble forgiftet, og hele byen kom i ulage.

Ved enhver opprydding etter avdøde slektninger vil det være spørsmål om hva som skal tas vare på eller hva som skal avhendes. En slik vurdering måtte jeg og min ektefelle ta da hennes tippoldefars kontorstol sin skjebne skulle bestemmes.

Vi valgte å beholde stolen da den kunne restaureres av min far helt på tampen av hans livslange karriere som møbeltapetserer. På en måte ble derfor stolen et minne både etter min ekte-

felles tippoldefar banksjef Jørgen Faye og min far møbeltapetserer Alfred Alfredsen.

I 2008 ble min fødeby Haugesund rammet av den alvorlige Terra-skandalen som medførte økonomisk tap på rundt 100 millioner kroner. Jeg overtok den gang midlertidig jobben som rådmann i den skadeskutte kommunen. Det var da naturlig for meg å se tilbake i historien om Haugesund by noen gang hadde vært i en tilsvarende

krevende situasjon.

Jeg fant fram til tidsrommet 1885-1887 som i byhistorien er gitt betegnelsen «krisårene». Bakgrunnen for krisårene var feilslått islandsfiske, fallende sildepriser og dårlig fraktmarked kombinert med flere skipsforlis ved Island i 1884.

Som det fremgår av byhistorien: «Tilfeldige uhell og menneskelig skrøpelighet spilte inn og forverret kriseforlø-

pet. Forholdet mellom menneskene ble forgiftet, og hele byen kom i ulage.» Det var bankene som først fikk føling med krisen. Haugesunds Arbeideres Sparekasse gikk overende, men Sparekassens fallitt gikk vesentlig utover småsparerne. Krisen økte i omfang da det begynte å spøke for Haugesund Sparebank som var byens eldste og største pengeinstitutt.

Til denne banken hadde også kommunen henvendt seg når den hadde vært i pengeknipe, og banken hadde gitt store summer til vannverk, midtelskole og offentlig park. Alvorlig var det at banken samtidig var utsatt for et større bedrageri fra egen ansatt.

Det ble etter hvert klart at Haugesund Sparebank var avhengig av økonomisk hjelp, og en delegasjon fra Haugesund reiste til Bergen i januar 1886 for å forhandle med banksjef Jørgen Faye i Bergens Privatbank, eieren av ovennevnte kontorstol. Det var ansett meget viktig i en slik situasjon at reisen og oppdraget ble holdt absolutt hemmelig, men dette viste seg vanskelig i en gjennompekt småby som Haugesund. Da forhandlerne var reist til Bergen, ble følgende annonse med kors og sørgerand slått opp på første side i avisa «Haugesunderen»:

På grunn av forventet dødsfall: Da vår kjære mor etter lengre tids sykkelighet nu er blitt så dårlig at vi dessverre må befrykte hennes snarlige bortgang, er noen av hennes sønner reist til Bergen for med hennes pårørende der at ordne hennes etterlatenskaper. De sørgende etterlatte.

Annonsen skapte naturlig nok stor ståhei, og utgiveren forsøkte etter press fra byens ledende menn å få hentet

tilbake avisene, men de færreste lesere ville gi fra seg dagens avis.

Men det hele endte likevel i beste laget. Den 22. januar 1886 kom forhandlerne tilbake fra Bergen med tilbud fra banksjef Faye i Privatbanken om et større lån mot kommunal garanti. Formannskapet stilte seg meget velvillig til saken, og tilliten til Sparebanken vendte tilbake.

Banksjef Jørgen Breder Faye var født i Bergen i 1823. Han ble farløs allerede som 13-åring, og han fikk opplæring hos sin morbror Georg Wiese. Wiese var bryggekjøpmann, og 23 år gammel overtok Jørgen sin onkels forretning. Han ble senere en av initiativtakerne til Bergens Privatbank, den første egentlige forretningsbank i Norge. Da den åpnet i 1856, var det med Jørgen Faye som banksjef, en stilling han hadde helt til 1903.

Faye var også en fremtredende politiker både lokalt og på rikspolit. Han var stortingsmann i flere perioder, men avsto flere tilbud om statsråds-post.

Han var medlem av en rekke offentlige kommisjoner, bl.a. jernbanekommisjonen av 1874 og regnes som en av Bergensbanens fedre. Jørgen Faye mottok en rekke utmerkelser og var bl.a. ridder av St. Olavs Orden og kommandør av 1. klasse.

Det var uenkelig en spesiell følelse å sitte i banksjef Fayes kontorstol i 2008 og lese om hans bidrag til å berge Haugesund by i 1886, og samtidig tenke på de problemene Terra-skandalen skulle forårsake for den samme byen.

Men det er en helt annen historie som fortsatt ikke er brakt til ende!

Banksjef Jørgen Breder Faye (1823-1908) og hustru Cecilie Marie f Wallendahl (1827-1869). Foto: Privat

KILDER

Johansen, Liv Bjørnhaug: Kulturminner i slektsboken, side 68-72 i Lag slektsbok, utgitt av DIS-Norge 2009.

Østensjø, Reidar: Haugesund 1835-1895, side 371-391, utgitt av Haugesund kommune i 1958.

Hovland, Edgar: Jørgen Breder Faye side 80 i Norsk Biografisk Leksikon, bind 3, utgitt av Kunnskapsforlaget i 2001.

Betydningen av ordet Avl - og avlsgård

Dette er pirk, men jeg fant ut at jeg skulle sende en liten merknad til dere i anledning bruken av ordet avl i artikkelen om "lystgårdene" i "Slekt og Data" nr 1/2 2015. Riktignok heter det i sagaen flere steder at konger og andre Høybårne avlet barn med den eller den, men jeg tviler på at lystgård henspiller på slik aktivitet. Se ned-enstående referanse til Wikipedias fortolkning av ordet.

<http://no.m.wikipedia.org/wiki/Avl>

I norsk etymologisk ordbok fins 2 fortolkninger av ordet avl:

1. Ildsted i smie eller
2. Det å få avkom, oppdrett

Hvis hensikten var å få AVLING av jordbruksprodukter av planter eller dyr, så passer ordet bedre, men etter min mening har ordet avlsgård en annen betydning. F.eks. Et sted hvor en driver oppdrett av en spesiell type dyr (f.eks.) NRF-kyr.

Som sagt - dette er pirk fra min side, artikkelen ellers var god den, menige stusset likevel over bruken av ordet avl.

Hilsen Asbjørn Vassnes, Tromsdalen

Beskrivelse av gravminner

Som mange andre av lesarane av Slekt og data har eg for lengst passert min først ungdom.

Og med det delteke i mange gravferder og sett mange gravstadar i inn og utland.

Interessante og tankevekkande, men MORSOMME??
Ver varsam.

Mvh Kari Steinsvik

Svar til Odd Handegård.

Samene i Norge

Odd Handegård, Slekt & Data, ½ /2015, har rett i å bringe opp hva jeg skrev om samekvinnene i «De første norske kvinnene» i Slekt & Data, 4 /2014. Hva jeg skrev var uklart og kan lett misforståes.

Handegårds beskrivelse av hvordan haplogruppene N og U5b1b1 i dag er samenes hovedgrupper er den mest sannsynlige forklaring vi har og var også hva jeg forsøkte å si.

Hva Handegård også kunne ha nevnt er at jeg skrev «.. samene trolig ikke kom til Skandinavia tidligere enn for ca. 2500-3000 år siden...». I og med at «same» navnet sikkert ikke ble brukt for mange hundrede år senere er dette selvsagt heller ikke helt korrekt. Hva jeg skulle ha sagt er noe som: «En folkegruppe, hvor mange av mennene

tilhørte Y-DNA haplogruppe N, kom inn i Skandinavia for ca. 2500-3000 år siden. De direkte mannlige etterkommere av denne gruppen er i dag blant majoriteten av de vi kaller samer.»

Det er interessant å notere at Kristiina Talbets et al, i artikkelen Handegård refererer til, kunne, med veldig begrenset DNA informasjon, dra konklusjoner om samene som i dag, 11 år senere, er fremdeles, for det meste, akseptert.

En ting som fortsatt er mye diskutert er når og hvor haplogruppe N mennene kom til Fennoskandia. Flere resultater fra BigY og lignende store Y-kromosomtester over de neste par årene vil kanskje hjelpe finne svaret til den gåten.

Svein Davidsen

Intervju med Odd Marthinsen

AV SIGBJØRN ELVEBAKKEN

Foto: Sigbjørn Elvebakken

Odd Marthinsen brenner for slektsforskning som leder av DIS-Østfold. I 1985 meldte han seg inn i Østfold Historielag, deretter kom han inn i våre rekker. Da Odd begynte med slektsforskning var kildene kun tilgjengelig på mikrofilm som kunne ses på det lokale biblioteket, ellers måtte Odd oppsøke arkivene personlig.

Hans far Kjell døde i 1984 uten at Odd hadde fått familiehistorien, ubesvarte spørsmål trengte svar. Odd kontaktet tante Maja, som var unnvikende på bakgrunnen rundt Odds tippoldemor Emma. Hva var det hun skjulte?

Bak tantes rygg fortalte hennes mann Ludvig noe som satte Odd på sporet. Det var en arvestrid mellom Emma Mathilde og hennes mann Hans Iversen, hvor begge parter ble forsøkt umyndiggjort. Odd fant skiftet etter Emmas far på Riksarkivet etter tre dagers leiting, - for en lykke!

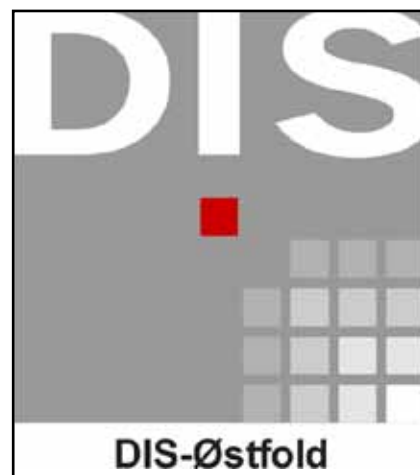
”Det var hva hun ikke fortalte var mest interessant

Papirbunken var på over hundre sider, med skikkethetsattester, regnskap, skifter og flere andre prosess-skriv som ga kjøtt på beinet om personene som var involvert i saken.

Hans Iversen ønsket å hente ut penger av boet for å finansiere sine eventyr som pantelåner og kneipe-eier i Fredrikstad. I personbeskrivelser i papirene omtales han som drikkfeldig.

Familien bodde på Apenesbjerget ved folketellinga i Fredrikstad i 1885. Her var Hans registrert som sjømann.

Samlivet kunne ikke vært enkelt. Hans reiste til og fra Amerika med en tjenestetpike og kom hjem for å hente ut mer penger fra konas arv. Emma døde 45 år gammel i 1900. I perioder var hun innlagt som sinnssyk. Ungeflokken ble satt bort, men den endelige arven ble de tildelt.

Gravminner

TEKST OG FOTO AV LARS ATLE LAUVÅS

I nr 1/2 etterlyses det morsomme og interessante bilder. Her kommer noen som muligens er av interesse. Jeg er forsiktig med å kalle gravminner for morsomme av hensyn til de etterlatte.

Jeg har bilder av, i mine øyne, latterlige gravminner, overfylte gravsteiner og selve graven er ditto overfylt. Slik overfylthet har vel noe med sorgbearbeid-ingen å gjøre så det får vi akseptere siden det er mange måter å bearbeide sorg på.

De steinene jeg sender bilde av sier kanskje noe om den som ligger der, eller som min datter poengterte, noe om hvordan de etterlatte oppfattet personen.

Jeg har ganske sikkert mer som er interessant og enda mer finner jeg. Jeg har intensjon om å besøke de ca 2400 gravplassene som finnes i Norge og har vært innom omtrent 430 fra de fleste fylker. Hedmark, Østfold, Akershus og Oslo har min kone og jeg ikke fått med oss enda.

Det vi egentlig holder på med er å kartlegge obelisker, størrelse, hvem fikk slike, når ble de satt opp osv. Obelisker gikk ut av bruk i 1949 - 45.

I nyere tid er det satt opp svært få, men vi vet om 3 som er satt opp etter 1990. Obeliskprosjektet ble igangsatt av vår svigersønn Sverre Andreas Fekjan for omtrent 10 år siden, men det ligger nede fra hans side for tiden siden han holder på med sin doktorgradsavhandling i historie ved Universitetet i Tromsø. Vår datter holder på med sin avhandling i religionshistorie samme sted.

Gravminnet med motorsykkelen er fra Skafså gravplass i Tokke kommune Telemark.

Holy riders fra Langeland i Sand kommune i Rogaland.

Gitaren er fra Sund i Sund kommune Hordaland.

NOTIS

"Smøring anno 1880"

Presten i Ringeby var streng og kjente ingen nåde når konfirmantene ikke kunne svare på hans spørsmål. Under en konfirmasjon i 1880-årene var klokkeren blitt kjent med en familie som hadde en treg og tungnem sønn; familien engstet seg for om gutten ville greie seg.

Klokkeren og mor til gutten hadde imidlertid ordnet seg med en siste utvei. Moren skulle stå klar utenfor med fire kilo smør. Det gikk galt med gutten. Han kunne ikke svare og måtte forlate kirken.

Da grep klokkeren presten i armen og

fortalte at moren stod utenfor med 16 merker smør, og det var endatil noe helt enestående til smør... -- Fort deg ut, klokker, og få gutten inn igjen på flekken, sa presten. Gutten ble konfirmert, og presten fikk smør.

Hentet fra boka: Prestehistorier samlet av Arve Kværnum

Norges vakreste lesestund

TEKST OG FOTO AV AINA JOHNSEN RØNNING

Bibliotekene er viktige møteplasser for slektsforskere, men det er også et nyttig sted å leter etter informasjon. I Bodø har slektsforskerne spektakulære omgivelser å boltre seg i.

I dag bygges biblioteker som skulpturelle signalbygg i mange byer. Bodøværingene vil ikke være noe dårligere enn søringene, og har endt opp med det som må være Norges vakreste bibliotek.

Med panoramautsikt mot molloen og rekebåtene på kaia kan slektsforskere og andre sitte og ånde inn Nord-Norsk natur slik den har vært i århundrer. Med fjell og bølger forfedrene strevde seg gjennom, enten som fiskerbønder, fiskere eller bare leilendinger og innerster. Det er lett å forestille seg hvor kaldt og slitsomt det må ha vært, selv om Bodø i dag er en moderne by i verdens rikeste land.

Slik har det ikke alltid vært. Det er bare hundre år siden Norge var et fattig land, og Nord-Norge var en svært fattig landsdel i et fattig land. Lokalhistoriebøkene på biblioteket forteller om en helt annen tid. Der barna måtte dele på sko og klær. Der alt man hadde ble brukt til det ikke var noe igjen. En matte kunne bevege seg fra stuen, ut i kjøkkenet, til soverommet, ut på gangen til det nesten ikke var noe igjen i den og den lå som en ugjenkjennelig dørmatte.

Også folketellingene forteller om små kår og mange som mistet far og ektefelle på havet.

Biblioteket er en oase å komme inn i. Høyt under taket. Lyst og oversiktlig. I en monter ligger et utvalg

fra overlæge Ivar Lunds boksamling. Hovedetasjen er fylt av bokhyller og behagelige stoler. Etter få måneder har bodøværingene blitt vant til å gå innom biblioteket. Enten for en kaffekopp, et foredrag, en film eller en bok. Barna har fått et eget legorom, flere lekerom for klipp- og lim, og et eventyrrom med stjernehimmel. Studenter og andre studerende har en rekke studierom de kan låne. Her er det rom for alle.

DIS-Salten har naturligvis møtene sine i «Stormen» og har merket en betydelig pågang av nye slektsforskere. Bodø har ofret byens beste rom og utsikt til bokelskere. Det er verdt en tur innom for å sjekke bygdebøker neste gang du tar deg en tur innom.

Sett på nett

AV LAILA NORMANN CHRISTIANSEN

Tegning: Nina Solstice

Ringerike slektshistorielag legger transkriberte tingbøker for Ringerike på nett!

Det er ikke alle kilder til slektsforskningen vår som blir lagt på Digitalarkivet. Mange slektshistorielag, og privatpersoner, skanner eller transkriberer kilder og legger på egne nettsider. Noen ganger kan det være vanskelig å følge med og finne, men de fleste finner etter hvert ut hvordan de kan få oppdateringer fra «sine» områder.

Ringerike Slettshistorielag har lagt ut transkriberte tingbøker for Ringerike fra 1670 fram til 1699. Disse er produsert i søkbare pdf-filer man kan laste ned til egen pc.

Det finnes til og med et søkbart register (dette også en pdf-fil). Thorleif Solberg ga i 2010 rettighetene på de tingbøkene han har transkribert til Ringerike slektshistorielag.

Dette får vi med slekt på Ringerike gleden av med denne publiseringen!

At disse tingbøkene er transkribert, gjør at de blir tilgjengelig for litt flere. Det å skulle lese og tyde skrift fra 1600-tallet er nok ikke for alle å få til, så dette er en fantastisk gave til de fleste slektsforskere.

Disse gamle tingbøkene inneholder nedtegnelser fra alle rettslige gjøremål som sorenskriveren/byskriveren tok del i f.eks.: Skjøter, makeskifter, bygselbrev og føderådskontrakter.

Vi kan finne at «uekte barn» blir lyst i «Kull og kjønn» - dvs. gitt arverett etter faren). Her kan vi også finne dom over straffbare forhold.

Du finner disse tingbøkene her:
<http://ringerike-slektshistorielag.net/>

Se under menypunktet «Slektsressurser» - nederst i menyen der finner du tingbøkene.

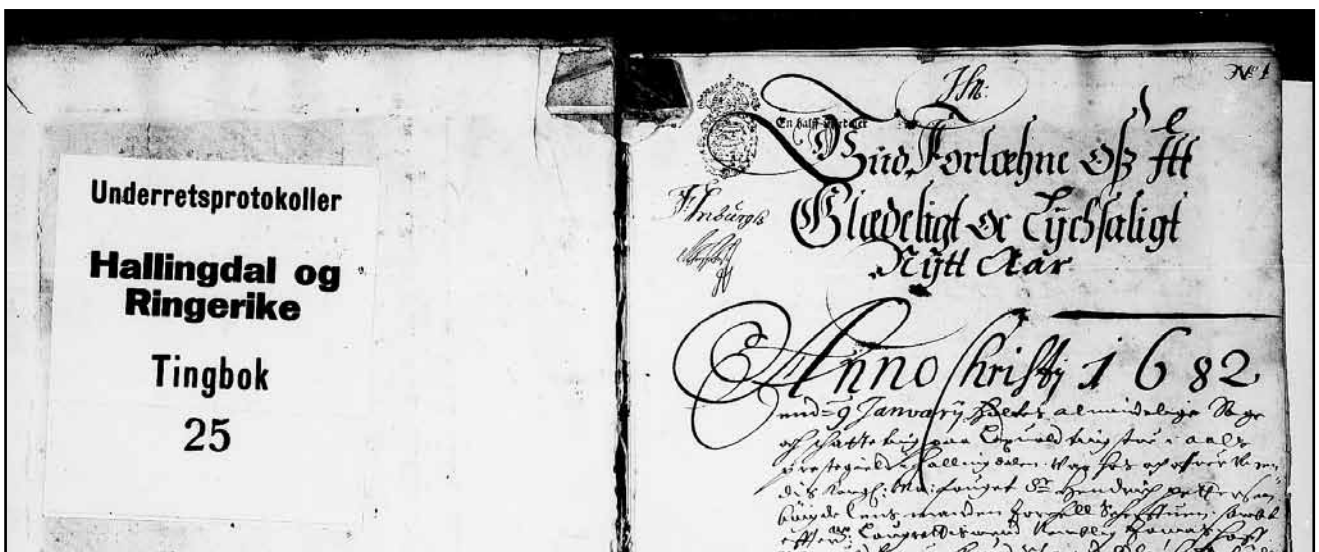

Foto: Privat

Kilder:

<http://ringerike-slektshistorielag.net>

Våre Røtter; Nils Johan Stoa og Per-Øivind Sandberg, 2. utgave, 2002.

Släktforska i Sverige

**Prova gratis*)
i en vecka!**

Gå till www.arkivdigital.se/kod/SLDN1502
Erbjudandet gäller till 30 nov 2015 (enbart nya kunder)

*) Du betalar ingenting och förbinder dig inte till någonting. Efter en vecka avslutas abonnemanget utan att du behöver göra något.

ArkivDigital har källmaterialet

Aldrig förr har det varit enklare att finna förfäder och släktingar i Sverige!

ArkivDigital digitaliserar sedan ett tiotal år svenska kyrkböcker och annat källmaterial och gör dem tillgängliga på internet.

Med ett abonnemang får du tillgång till ArkivDigitals ständigt växande databas med över 100 miljoner sidor med gamla dokument. Du kan söka dina förfäder och släktingar i hela Sverige (och på Åland) i födelse-, vigsel- och dödböcker,

flyttningslängder och i de så kallade husförhållningslängderna (se bilden), ett slags kontinuerligt förda folkräkningar (folketellinger).

Passa på att prova ArkivDigital gratis och leta efter dina svenska släktingar inte bara i kyrkböcker utan också i bouppteckningar, militära rullor, skattelängder, fängelsearkiv, rättegångsprotokoll och sjömanshushandlingar.

ArkivDigital låter dig släktforska i Sverige när du vill och så mycket du orkar!

www.arkivdigital.se

ArkivDigital
Din nyckel till historisk kunskap

ArkivDigital digitaliserar historiskt källmaterial med nyaste teknik och tillhandahåller bilderna via internet åt historiker, släkt- och hembygdsforskare och andra intresserade. Bolaget startade 2005 och har ca 35 anställda och 370 aktieägare.

10 steg på vei til slektsboka

TEKST OG FOTO AV CATHRINE APELSETH-AANENSEN

Cathrine Apelseth-Aanensen har flere tips på bloggen sin

Steg 1 – Velg formatet for din familiehistorie

Hvordan ser du for deg at ditt familiehistorieprosjekt skal være? Et lite hefte som du har kopiert opp og bare deler med familiemedlemmer, eller et stort prosjekt med innbundet bok som kan være en referanse for andre slektsforskere? Eller kanskje et nyhetsbrev for familien, en kokebok - eller en nettside kan være mer realistisk i forhold til tidsklemma og andre forpliktelser du har?

Steg 2 – Definer omfanget av din familiehistorie

Har du til hensikt å skrive mest om bare en spesiell slektning, eller alle som henger i familietreet ditt? Siden du er forfatteren, så er det neste du trenger å velge, hvilket fokus din slektsbok (hefte, nettside, album) skal ha.

Kanskje du går med en drøm om å skrive en familiehistorie, om det så er om livet til din bestefar eller en hel slektsbok? Kanskje du liker best å forske på slekten, men nå begynner familien å mase om at de ønsker en slektsbok?

Steg 3 – «Lag en frist for dine drømmer»

Frister. De fungerer. De er viktige. De får oss fokusert, og sannsynligvis får frister oss til å prestere bedre. For uansett om vi frykter dem eller ikke liker frister og utsetter prosjektet kanskje på grunn av av dem, så forstår vi alle meningen med hvorfor vi har frister.

Steg 4 – Velg hendelser og tema

Tenk på din forfar som en karakter i din familiehistorie. Hvilke problemer og hindringer møtte din forfader? En spesiell hendelse gir familiehistorien liv og fokus.

Steg 5 – Forskning og bakgrunnsundersøkelser

Les byhistorier, bygdehistorier og gårdshistorier for å lære hvordan livet var i den tiden du skal skrive om. Lån gjerne bøker om disse temaene på ditt lokale bibliotek, eller sjekk byarkivene om de har informasjon du kan bruke.

Steg 6 – Struktur din forskning

Arbeidet med skrive en familiehistorie blir så mye lettere og mer inspirerende hvis du ordner en oversikt ved å lage en struktur på det materialet du skal bruke.

Steg 7 – Velg ditt utgangspunkt/startpunkt

Hva er den mest interessante delen av din familiehistorie? Dro en av dine forfedre fra fattigdom og forfølgelse til et bedre liv i et nytt land? Har noen av de opplevd okkupasjon? Var han er krigshelt? Velg en historie, interessant fakta eller dokument til å åpne fortellingen din med.

Steg 8 – Bruk gjerne dokumenter, dagbøker e.l.

Utsnitt fra dagbøker, testamenter, militære dokumenter, nekrologer og andre dokumenter gir et mer fengslende, førstehånds redegjørelse av din familiehistorie – og du trenger ikke å skrive selv!

Foreningens formenn fra 1902 og fram til i dag.

tvik

Edv. Rødseth

Kristian Andersen

N. A. Nielsen

Ludvik Apøseth

AALESUNDS
JERN- OG METALLARBEI
FORENING

GJENNOM
50 ÅR

Illustrasjonsfoto tatt av Cathrine Aanensen-Apøseth

Steg 9 – Skriv personlig

Alle som leser din familiehistorie vil sikkert også være interessert i fakta, men det de vil sette mest pris på og huske mye bedre, er detaljerte hverdagshistorier og anekdoter, pinlige øyeblikk og familietradisjoner.

Steg 10 – Inkluder en innholdsfortegnelse og en kildeoversikt

Hvis ikke familiehistorien din bare er noen sider lang, så er innholdsfortegnelse en viktig del. Dette gjør det lettere for den vanlige leser å finne deler av boken som fokuserer på de menneskene de er interessert i. Les hele guiden til hvordan lage slektsbok på <http://www.tilfedrene.com/liste-for-utskrift-skriv-familiehistorie-10-steg-for-a-gjore-din-slektsbok-e-l-til-en-realitet/>

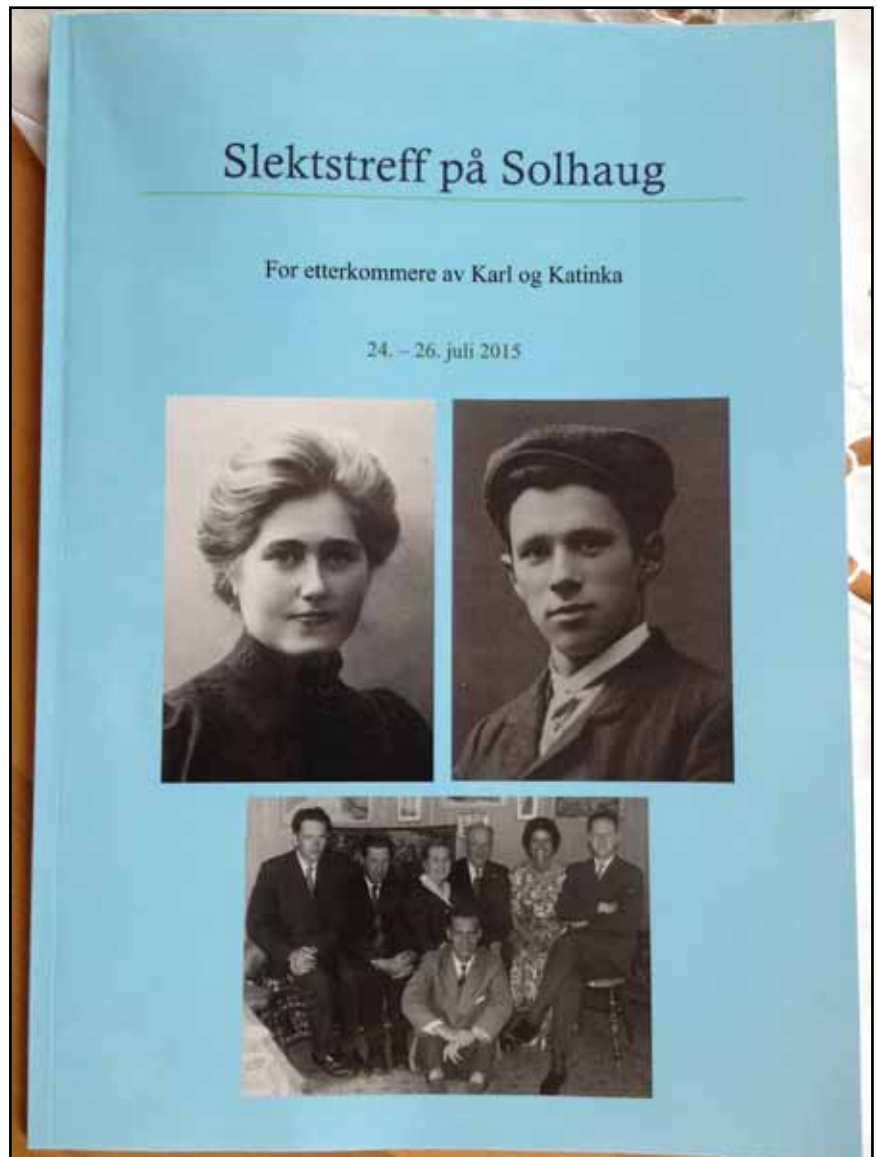
Slektstreff i Lofoten

AV FINN HOLDEN

Initiativet kom fra et oldebarn da hun deltok i en begravelse i slekten. Hvorfor skal slekten samles bare ved triste begivenheter? Kan vi ikke samles også til et festlig samvær? Noen av barnebarna til Karl og Katinka grep ideen med en gang: Vi arrangerer et slektstreff!

Mange ting måtte bestemmes, når, hvor, hvordan. Etter sommeren 2013 hvor noen søskenbarn traff hverandre, bestemte de at i slutten av juli 2015 skulle etterkommerne til Karl og Katinka Solhaug møtes til et stevne med et program.

Karl og Katinka Solhaug var fiskerbønder, han som fiskeskipper hjemmefra måneder av gangen, hun hjemmевærende bondekone med ansvar for mange barn og et småbruk med et par kyr, noen sauer og en hest. Dette var en vanlig kombinasjon langs hele kyst-Norge. De hadde seks barn, fire gutter og to jenter. Tre av guttene ble fiskere på hjemstedet, den yngste ble industriarbeider i Oslo. Bare guttene fikk barn og barnebarn. Noen av dem bor på Fredvang, andre i andre bygder i Nord-Norge, og mange ferierer på Fredvang om sommeren.

24.-26. juli 2015 holdt etterkommerne til Karl og Katinka Solhaug slektsstevne på Fredvang i Vest-Lofoten. Her er omslaget på slektsheftet, Solhaug, «Gjøa» og «Karl Victor», fra stevnet

Båten Karl Viktor, eid av Karl Viktor Solhaug, oldebarn og 4. generasjons fiskeskipper.

På halvannet år fikk komiteen forberedt slektstreffet grundig, med informasjon til hele slekten gjennom kontaktpersoner i de fire slektsgrenene, trykking av et hefte om hovedpersonene Karl og Katinka og et program for selve stevnet. De som kom utenbys fra, måtte sørge for innkvartering hos slektninger eller på en rorbu.

Båtene måtte med!

Heftet ga seg selv med artikler om hovedpersonene og bilder av alle etterkommerne. Barnebarn skrev om en oppvekst med farfar og en omsorgsfull farmor i nabolaget, og to sønnesønner fortalte om fiske på Finnmarka med farfar som skipper. Det tok sin tid med å få inn bilder av alle etterkommerne, men hele ni av etterkommerne er eller har vært fiskeskippere, og da det var ønske om å få bilde av båtene deres, kom bildene raskt. Tre inngiftede i slekten ga hvert sitt bidrag; en med omtale av Karls aner, en om Katinkas aner og en med en slektstavle med alle etterkommerne.

Slektningene kom sammen til fiske-suppe på ungdomshuset fredag kveld. Lørdagen startet med besøk på Norges

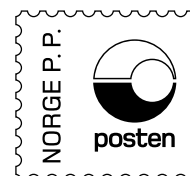
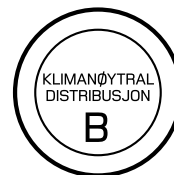
eneste torvmuseum. Torving har vært vanlig i hundrevis av år i Lofoten og mange andre steder i Norge og ellers i Nord-Europa. Folk torvet på Fredvang inntil de etter andre verdenskrig fikk et sterkt nok strømmett til å kunne bruke strøm til å varme opp husene. Torven ble spadd opp i fjellet og tørket i såter i et par sommermåneder. Den ble så fraktet til fjellkammen, skåret i brikker, lagt i sekker og så sendt i løypestreng ned til gården. Alternativet var at kvinnfolkene bar torven i ryggsekken ned fra fjellet!

Etter museet dro slektningene til gravlunden for å legge blomster på farmors og farfars graver. Etter besøket dro hele slekten til Solhaug, der Karl og Katinka hadde bodd. Det var bygd som et laftet tømmerhus i Stjørdalen i 1880-årene, demontert, lastet ombord på en skøyte og fraktet til Lofoten og montert der. På det meste hadde det bodd 18 mennesker i huset. Etter Karls død, hadde Katinka flyttet til en svigerdatter, og huset hadde stått tomt i 20 år før et barnebarn hadde overtatt det som sommerbolig.

Egen dokumentarfilm

Høydepunktet på slektstreffet var en 45 minutters film som oldebarnet, dokumentarfilmeren Tor Arne Bjerke, hadde laget ut fra farens mange småfilmer tatt fra dagligliv og lofotfiske rundt 1960. Slektningene syntes det var rørende å se seg selv som unge og se foreldre og besteforeldre i arbeid på jorda eller på fiske. De yngste fikk innblikk i levikårene 50-60 år tilbake. Om kvelden var det fest på ungdomshuset for 117 deltakere med taler og underholdning. Som kvelden før var det morsomt å se hvor ivrige de minste helt ned til 3-årsalderen var til å gå opp på scenen for å synge. Til slutt var det dans med musikk; noen av deltakerne selv spilte i helt spontane band. Dagen etter var det lunsj på ungdomshuset med alle matrestene fra kvelden før.

Et slektstreff krever forberedelse og et program, men gir mye igjen. Mange traff igjen lekekamerater og turvenner de ikke hadde sett på kanskje 40-50 år, de unge lærte en del om helt andre levikår og om steder foreldrene hadde snakket om. Her var fisket det store fellestemaet. Mange etterkommere var fiskeskippere og flere av de unge ville bli fiskere.

Returadresse:
DIS-Norge
Øvre Slottsgate 2B
NO-0157 Oslo

Medlemsfordeler i DIS-Norge

- Medlemsbladet «Slekt og Data» med mye slektsfaglig stoff tilsendes fire ganger i året
- Full tilgang til våre hjemmesider med mye informasjon og faglig stoff
- Mulighet til å bidra til DIS-treff der du kan treffe andre slektsforskere som kanskje vet noe om din slekt. Som bidragsyter til DIS-treff, får du brukernavn og passord slik at du kan lete i svensk, dansk og finsk database
- Tilbud om å delta på medlemsmøter, kurs og andre arrangementer fra det laget du geografisk tilhører og fra sentralt hold
- Fadderordning: Du kan få tips og hjelp fra en etablert slektsforsker de første 12 måneder av ditt medlemsskap
- Rabatt på briller og synstest fra Interoptik og Brilleland
- Fulle medlemsrettigheter hos DIS-Danmark på nettet
- DIS-Norges medlemmer får medlemsrabatt på samtlige salgsartikler hos Norsk Slekthistorisk Forening
- Rabatt på diverse varer som slektstavler og bøker (se disbutikken på www.disnorge.no/cms/disbutikk.html)
- Rabatt på bokinnbinding og trykking
- Rabatt på Ancestry.se, Genline, Arkiv Digital for deg med slekt i Sverige
- Rabatt på kjøp av anetavler fra HomeDeco

JULIUS. ØRENBERG BOKBINDERI
HÅNDVERK SIDEN 1860

